

ठेकदारलाई उम्मेदवारीमा कडाइ

काठमाडौँ । निर्वाचन आयोगले स्थानीय तहको ठेक्कापट्टा र अरु कारोवारमा संलग्न रहेको व्यक्तिलाई उमेदवार हुन रोक लगाउने निर्णय गरेको छ । बुधवारको आयोगको बैठकले निर्वाचनमा उमेदवार हुने व्यक्तिले ठेक्कापट्टा र कारोवारमा संलग्न नभएको स्वघोषणा गर्नुपर्ने प्रावधान ल्याएको हो ।

प्रमुख निर्वाचन आयुक्त दिनेशकुमार थपलियाले सम्बन्धित स्थानीय तहको ठेक्कापट्टा र कारोवारमा संलग्न व्यक्तिले उमेदवार दिनुहुँदैन बाँकी ८ पेजमा

जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरियसी
(Mother And Motherland Are Greater Than Heaven)

ग्रेटर नेपाल

(देशभक्ति, पर्यावरण र सामाजिक विकासमा समर्पित)

Greater Nepal National Weekly

राष्ट्रिय साप्ताहिक

ग्यास बिक्री वितरण बन्द

काठमाडौँ । नेपाल आयल निगमले कमिसन कटौती गरेको विरोधमा ग्याँस उद्योगहरूले बिहीवारबाट बिक्रीताहरूलाई ग्याँस बिक्री वितरण बन्द गरेका छन् ।

कमिसन कटौतीको विरोधमा नेपाल पेट्रोलियम डिलर्स राष्ट्रिय एसोसिएसन, नेपाल पेट्रोलियम दुवानी व्यवसायी महासंघ र नेपाल एलपी ग्याँस उद्योग संघले संयुक्त रुपमा आन्दोलन गर्दै आएका छन् । राष्ट्रिय पेट्रोलियम व्यवसाय संस्थागत समन्वय समितिको आह्वानमा पूर्वघोषित आन्दोलनका कार्यक्रम अनुसार आजबाट एलपी ग्याँस उद्योगीहरूले बाँकी ८ पेजमा

देउवाको भारत भ्रमण : कस्तो छ सपिड लिस्ट ?

काठमाडौँ । नेपाल र भारतबीच विशेष गरी पश्चिमी कालापानी क्षेत्रमा भारतको दावी र ती भूभागलाई समेटेर नेपालले नक्सा सार्वजनिक गरेसँगै दुई देशबीचको असमझदारी अझै कायम रहेका बेला प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा आज भारतको तीनदिने औपचारिक भ्रमणमा निस्कदैछन् । कालापानी, लिम्पियाधुरा र लिपुलेकको स्वामित्वबारे विवाद बढ्दै जाँदा भारतीय सेना प्रमुखले अरुकै इसारामा नेपाल चलेको आरोपसमेत लगाउन भ्याएका थिए । सीमा विवादका बारेमा छलफलका लागि नेपालका तर्फबाट पटक पटक गरिएका पहल र प्रयासलाई भारतीय पक्षले बेवास्ता गर्दै आइरहेको अवस्थामा लामो अन्तरालपछि नेपालका तर्फबाट उच्चस्तरीय भ्रमण हुन लागेको हो । यो भ्रमण भारतसँग विग्रिएको सम्बन्ध सुधार गर्दै नेपाल र भारतबीच थाँती रहेका विषयलाई अघि बढाउने अवसर भएको कूटनीतिक मामिलाका जानकारहरूको भनाइ छ ।

चैत १८ देखि २० सम्म देउवाको हुन गइरहेको भारत भ्रमण टोलीमा देउवापत्नी आरजु राणा, परराष्ट्रमन्त्री

नारायण खड्का, ऊर्जामन्त्री पम्फा भूसाल र अन्य केही मन्त्री र विभिन्न मन्त्रालयका सचिवहरू सहभागी हुनेछन् । भ्रमणका क्रममा प्रधानमन्त्री देउवाले भारतीय उपराष्ट्रपति बेकैया नायडुसँग पनि भेट गर्ने कार्यक्रम छ । भारतका राष्ट्रपति रामनाथ कोविन्द नेदरल्यान्डस र तुर्कमेस्तान भ्रमणमा गएकाले उपराष्ट्रपतिलाई भेट्ने कार्यक्रम निश्चित गरिएको हो । प्रधानमन्त्री देउवाले शनिवार भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीसँग भेटवार्ता गर्नेछन् । उनले भारतीय विदेशमन्त्री उस जयशंकर र राष्ट्रिय सुरक्षा सल्लाहकार अजित डोभालसँग पनि भेटवार्ता गर्ने कार्यक्रम छ । दिल्लीमा उच्चस्तरीय भेटवार्ता सकेर देउवा भारतको ऐतिहासिक धार्मिक नगरी बनारस जानेछन्, त्यहाँ उनले नवनिर्वाचित मुख्यमन्त्रीसँग भेटवार्ता गर्नेछन् । रक्षामन्त्री राजनाथ सिंह र रेलमन्त्री तथा सूचना प्रविधि मन्त्री अश्विनी वैष्णव भने प्रधानमन्त्री मोदीको प्रतिनिधिमण्डलमा सहभागी हुने भारतीय कूटनीतिक स्रोतले जनाएको छ ।

पाँचौँ पटक प्रधानमन्त्री भएपछि

देउवाले पहिलो पटक भारतको भ्रमण गर्न थालेका हुन् । यसअघि उनी भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको गृहारज्य

बढेपछि समिट स्थगन भएको थियो र देउवा रोकिएका थिए । नेपालमा चीनका स्टेट काउन्सिलर तथा विदेशमन्त्री वाङ यीले तीनदिने भ्रमण गरेलगत्तै देउवा भारत भ्रमणमा निस्कन लागेका हुन् । यसकारण उनको भ्रमणलाई थप अर्थपूर्ण रुपमा हेरिएको कूटनीतिक जानकारहरू बताउँछन् ।

नेपालको संसदलाई अमेरिकी सहयोग परियोजना एमसीसीलाई अनुमोदन गरेपछि वाङ यीको नेपाल भ्रमणलाई पनि निकै महत्वका साथ हेरिएको थियो । वाङको विदेश भ्रमणका क्रममा चिनियाँ महत्वकांक्षी परियोजना वीआरआईलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन दुवै पक्षबीच हस्ताक्षर हुने अनुमान गरिएको थियो । तर सरकारले वीआरआईमा खासै रुचि देखाएन । वीआरआईमा भारत पनि सामेल छैन । अमेरिकाले त यसलाई चिनियाँ ऋणको भारको संज्ञा दिँदैआएको छ । भारत र अमेरिकाले इन्डोप्यासिफिक स्ट्राटेजी अघि सारेर चीनलाई सामरिक रुपमा घेर्ने नीति लिएको छ । एमसीसी त्यसकै पूरक सहयोग परियोजना हो । नेपालले एमसीसी स्वीकार गरेर

आइपिएसको रणनीतिक योजनामा प्रवेश गरिसकेको सन्दर्भमा देउवाको भारत भ्रमणलाई चीनले पनि नोटिसमा राखेको कूटनीतिक विश्लेषक बताउँछन् ।

अमेरिका, चीन र भारतले उनीहरूको राष्ट्रिय स्वार्थअनुरूप नेपाललाई उच्च प्राथमिकता दिँदै आएका छन् । तर उच्च प्राथमिकता दिए पनि उनीहरूको अधोषित र समान उद्देश्य छ । त्यो हो— नेपालमा आफ्नो भूराजनीतिक, कूटनीतिक, सामरिक, आर्थिक तथा व्यापारिक प्रभाव विस्तार गरी प्रतिस्पर्धी देशहरूको प्रभाव सकेसम्म नियन्त्रण गर्ने, नसके न्यूनीकरण गर्ने । तीनै देशले उनीहरूको राष्ट्रिय स्वार्थअनुसार नेपालसँग घनिष्ट सैन्य सम्बन्ध तथा उच्चस्तरीय रणनीति साभेदार बिकसित गर्न चाहेको देखिन्छ । एमसीसीमार्फत अमेरिकाले नेपालमा आफ्नो प्रभाव विस्तार गर्ने रणनीति अख्तियार गरेको छ भने आर्थिक साभेदारीमा थप परियोजना घोषणा गर्दैछ । नेपालको आन्तरिक राजनीतिमा अवाञ्छित हस्तक्षेप गरेका कारण अलोकप्रिय भएको भारतले केही वर्षदेखि नेपालमा बाँकी ८ पेजमा

उपत्यकामा वायु प्रदूषणको चाप

बाँकी ८ पेजमा

पाँचदलीय गठबन्धन चुनावी तालमेलमा

काठमाडौँ । वैशाखमा हुने स्थानीय तह निर्वाचनमा गठबन्धन गरेर जाने सत्तारूढ पाँच दलले निर्णय गरेका छन् । बिहीवार बालुवाटारमा बसेको गठबन्धनको बैठकले पाँचदलीय गठबन्धन एकीकृत भएर चुनावमा

जाने निर्णय गरेका हुन् ।

नेपाली कांग्रेस, नेकपा माओवादी केन्द्र, नेकपा एकीकृत समाजवादी, जसपा र राष्ट्रिय जनमोर्चा तालमेल गरेर चुनावमा जान तयार भएका हुन् । उनकाअनुसार

बाँकी ८ पेजमा

बाँकी ८ पेजमा

बाँकी ८ पेजमा

आगामी बजेटको खाका

काठमाडौँ । सरकारले आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट निर्माणको काम तीव्र बनाएको छ । सोही अनुसार अर्थ मन्त्रालय यतिबेला सरोकारवाला निकायबाट सुझाव संकलन गर्ने काममा व्यस्त छ ।

राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष (डा. विश्वनाथ पौडेल) संयोजक रहने राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिले पनि आगामी तीन आर्थिक वर्ष २०७९/८०-२०८१/८२ का लागि स्रोतको अनुमान तथा सीमा निर्धारण गरेको छ ।

समितिका अनुसार आगामी आर्थिक वर्षमा ६.५ प्रतिशत

बाँकी ८ पेजमा

बिमस्टेकलाई २४ वर्षपछि बडापत्र

काठमाडौँ । दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठन (सार्क) लाई निष्क्रिय बनाएर भारतको नेतृत्वमा अघि बढाइएको बहुक्षेत्रीय प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगका लागि बंगालको खाडीको प्रयास (बिमस्टेक) को बडापत्र स्वीकृत भएको छ ।

पाकिस्तानलाई पाखा लगाएर दक्षिण एसिया र दक्षिण पूर्वी एसियाली मुलुक समेटेर स्थापना गरिएको बिमस्टेकले २४ वर्षपछि बडापत्र (चार्टर) पाएको हो । सदस्य राष्ट्रका सरकार प्रमुखहरूको भर्चुअल हस्ताक्षर समारोहपछि बिमस्टेकको पाँचौँ शिखर सम्मेलनले बुधवार बडापत्र स्वीकृत गरेको हो । नेपालका तर्फबाट प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले बडापत्रमा हस्ताक्षर गरेका छन् । बाँकी ८ पेजमा

महाकालीको धार परिवर्तन गर्दै भारत

काठमाडौँ । पटक पटक नेपाली भूमि अतिक्रमण गर्दै आइरहेको भारतले महाकाली नदीमा पुन बलमिच्याई सुरु गरेको छ । दाचुला सदरमुकाम खलंगाअगाडि महाकालीको धार नै परिवर्तन गर्ने गरी संरचना बनाइरहेको भारत नेपालको विरोधपछि रोकिएको थियो । तर, पुनः नेपालतर्फ क्षति पुग्ने गरी एकतर्फी सीमानदीको धार परिवर्तन गर्न थालेको छ । एक साताअघि मात्रै दुई देशका स्थानीय प्रशासनबीच द्विपक्षीय सहमति मात्रै तटबन्ध निर्माण गर्ने सहमति भएको थियो । त्यसविपरीत भारतले शनिवारदेखि खलंगा उत्तरतर्फको कलोन क्षेत्रमा नेपालतर्फको तटबन्ध भत्किने गरी महाकालीको धार फर्काउने काम सुरु गरेको छ । नदी पार गर्दै नेपाली क्षेत्रमै पुगेपछि आइतवार स्थानीय प्रशासनले भारतीय एक्स्काभेटरको साँचो नियन्त्रणमा लिएको छ ।

महाकाली नगरपालिका- १ कलोन क्षेत्रको नदीमा ढुंगा निकालेर धार परिवर्तन

गरिरहेको भारतीय एक्स्काभेटरको चावी सशस्त्र प्रहरीले नियन्त्रणमा लिएको दाचुलाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी दीर्घराज उपाध्यायले बताए । 'कलोन क्षेत्रमा भारतीय एक्स्काभेटर नेपालतर्फ नै पुगेपछि सशस्त्र प्रहरी बल ४४ नम्बर गण दाचुलाबाट गस्तीमा गएको टोलीले चावी नियन्त्रणमा लिएको हो,' उनले भने, 'एक साताअघि मात्रै दुई देशका स्थानीय प्रशासनबीच द्विपक्षीय सहमतिमा मात्रै तटबन्ध निर्माण गर्ने

सहमति भएको थियो । तर, त्यसपछि पनि भारतले नेपालतर्फको तटबन्ध भत्किने गरी महाकालीको धार फर्काउने कार्य जारी राखेपछि सशस्त्र प्रहरी परिचालन गरेर साँचो नियन्त्रणमा लिइएको हो ।'

उनका अनुसार नेपाली क्षेत्रमा प्रवेश गर्न भारतले कुनै अनुमति लिएको थिएन । 'नेपाली क्षेत्रको वाटो प्रयोग गरेर माथिल्लो क्षेत्र गइरहेको देखियो । हाम्रो वाटो प्रयोग गर्न अनुमति लिनुपर्ने हुन्छ, जुन लिएको थिएन,' प्रजिअ उपाध्यायले भने । एउटा चावी नियन्त्रणमा लिए पनि चालकले अर्को चावी प्रयोग गरेर एक्स्काभेटर भारततर्फ नै लगेको सशस्त्रका एक अधिकारीले बताए ।

'स्थानीयको विरोधका बावजुत र दुई देशका अधिकारीबीचको सहमतिविपरीत भारतले पटक-पटक जबर्जस्ती गरेपछि चावी नियन्त्रणमा लिइएको हो । चावी हामीसँगै छ । तर, अर्को चावी प्रयोग गरेर एक्स्काभेटर बाँकी ८ पेजमा

चिनियाँ विदेशमन्त्रीको भ्रमणभिन्नको सन्नाटा

समय सन्दर्भ

● भरत दाहाल

चीनको आफ्नै पहलमा अफगानिस्तान, पाकिस्तान, इण्डिया हुँदै नेपालको 'आकस्मिक' भ्रमण भयो । आकस्मिक भन्ने शब्दले के अर्थ दिन्छ, भन्ने कुरा सबैलाई जानकारी हुनुपर्छ । यस्तो भ्रमण कुनै गम्भीर परिस्थिति उत्पन्न भएको बेलामा मात्र हुन्छ । तर, चिनियाँ विदेशमन्त्रीको भ्रमणमा ठोस एजेन्डा केही देखिएनन् । भ्रमण चीन र नेपालको सत्ता एक अर्कासँग तर्सिएको मनोवैज्ञानिक भावमा पूरा भएको छ । आकस्मिक रूपमा आएका विदेशमन्त्री आरामपूर्वक चिया गफ गरेर समय गुजार्न आएका थिएनन् ।

त्यसो भए यो भ्रमणको उद्देश्य के हो ? उद्देश्य स्पष्ट छ, यूक्रेन संकट र एमसीसी अनुमोदनपछिको नेपालको सत्ताको मनोविज्ञान बुझेर आगामी रणनीति बनाउनु । दक्षिण एशियामा यहाँको सत्ता मात्र यूक्रेन संकटबारे अमेरिका र नेटोको पक्षमा उभिएको छ । यूक्रेन संकटमा अमेरिकाको भूमिका र त्यहाँका

राष्ट्रपतिको रूसी राष्ट्रपति भ्लादिमिर पुटिनविरूद्धको दुरिद्र अभिव्यक्तिपछि पश्चिमा ब्लकमा भर्त्तमान ठूलो विग्रह आएको छ । यूक्रेनमा पश्चिमाहरूको पराजय निश्चित छ । अब अमेरिका खेल्ने ठाउँ भनेको ताईवान, नेपाल र खाडी क्षेत्र हो ।

खाडीमा पनि अमेरिकाको हातबाट साउदी र यूई जस्ता देशहरू चिप्लिदै गएका छन् । ताईवान सितिमिति यूक्रेन बन्न राजी हुने छैन । यसो भएमा अमेरिकाका आँखा नेपालमा केन्द्रित हुन जरूरी हुन जान्छ । चीनले यही कुराको मनोविज्ञान बुझ्न खोजेको छ । यूक्रेन संकटपछिको विश्व विभाजनमा नेपालको सत्ताको सम्भावित भूमिका र बिआरआई सम्झौताप्रतिको धारणा बुझ्न नै चिनियाँ विदेशमन्त्रीको भ्रमणको मूल उद्देश्य हो । यो प्रयास चीन मात्र होइन, सबै गैर-पश्चिमा ब्लकको चासोसँग सम्बन्धित छ । यूक्रेन मामिलामा नेटोको पक्ष लिएर शेरबहादुर देउवा नेतृत्वको सत्ता गठबन्धनले आफ्नो किता स्पष्ट पारिसकेको छ । चिनियाँ विदेशमन्त्रीको भ्रमणमा बिआरआई सम्झौताका विषयमा कुनै एजेन्डा नबनाएर यसले चीन विरोधी रणनीति पनि स्पष्ट गरिदिएको छ ।

अब नेपाल त्यो ठाउँमा छैन, जहाँ केही महिना

शनिबार र आइतबार बिदा दिन निगमको सुझाव

काठमाडौँ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यवृद्धि भएसँगै नेपाल आयल निगमको घाटा बढ्दै गएको छ । घाटाको पारो उक्तीर्दै गएपछि निगम पैसा तिर्न नसक्ने अवस्थामा पुगेको छ ।

यससँगै अब पेट्रोल किन्नसमेत हम्मेहम्मे पर्ने देखिएको छ । प्रवक्ता विनितकुमार उपाध्यायले निगम चरम आर्थिक संकटमा गुञ्जन थालेपछि सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराएको बताए । निगमले आपूर्ति मन्त्रालयलाई पेट्रोलियम खरिदमा सहजीकरण तथा खपत गर्न १० बुँदे प्रस्ताव गरेको हो । 'पेट्रोलियमको मूल्य बढेर आउँदा हाम्रो घाटा पनि बढेर गयो' उनले भने, 'ऐन नसक्ने स्थिति भएपछि राज्यलाई विकल्प दिएका छौं ।'

निगमले अब पेट्रोल, डिजेल, मट्टीलेत तथा एलपी ग्यासमा प्रतियुनिट जे-जति बाँकी ८ पेजमा

सुरेन्द्र ढकाल प्रतिष्ठानको लागि सम्पादक/प्रकाशक सुरेन्द्रप्रसाद ढकाल	
कार्यकारी सम्पादक तेजेन्द्र प्रसाई	प्रबन्ध सम्पादक कृष्णराज दुलाल
प्रबन्ध निदेशक किरण थापा	अतिथि सम्पादक तिष्णु भट्टराई
सहसम्पादक घनश्याम ओली	बजार व्यवस्थापन रामशरण रिमाल
सम्पादन सहयोगी गोविन्द विक	
आजीवन सल्लाहकार योगाचार्य वासुदेव ढकाल, डा. द्वारिकानाथ ढुंगेल, प्रा.डा. चन्द्रबहादुर जोशी, प्रा.डा. तुलसी पाठक, प्रा.डा. पार्थिवेश्वर तिम्बिसिना, प्रा.डा. नोबेलकिशोर राई, प्रा.डा. मुकुन्द रजिजत, श्री बुद्धिनारायण श्रेष्ठ, श्री घनश्याम राजकर्णिकार, प्रा.डा. त्रिविक्रम भट्टराई, श्री युवराज भुसाल, डा. रोशना श्रेष्ठ, ई.श्री नरेन्द्रभूपाल मल्ल श्री सुष्मा वज्र (चार्य), ई. ध्रुव थापा, श्री उर्मिला जोशी, श्री वीरेन्द्रकुमार सिंह, श्री माधवप्रसाद उपाध्याय ढुंगेल, श्री खगेन्द्र ढकाल, डा. रीता सिंह (हमाल), श्री योगेन्द्रनाथ सुवेदी, श्री सम्फना पोखरेल (शाह), श्री कञ्चनमणि दीक्षित, श्री कृष्णहरि बौस्कोटा, श्री प्रकाश शर्मा, डा. नर्बदा थापा, डा. शंकरप्रसाद सुरी, प्रा.डा. भरत पहाडी, श्री सुनिता खनाल (प्याकुरेल) आ. रूपेश श्रेष्ठ	
मूद्रक : अन्नपूर्ण अफ-सेट प्रिन्टर्स असन, काठमाडौं कार्यालय : नयाँ बानेश्वर, फोन ४१०४०४८ पोस्टबक्स ४२६५, फ्याक्स ४४९६८१८, ईमेल : greaternepal2012@gmail.com , www.greaternepal.com.np Visit : www.youtube.com/SurendraDhakalSocialActivist	

सम्पादकीय

मतदान गर्नबाट जनता नछुट्नु

निर्वाचन आयोगले आसन्न आमनिर्वाचनका लागि मतदाता नामावली सार्वजनिक गरेको छ । जसअनुसार करिब ८७ लाख महिला र ९० लाख पुरुष गरी १ करोड ७७ लाख मतदाता छन् । तर केही महिनाअघि तथ्यांक विभागले सार्वजनिक गरेको जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक परिणामअनुसार महिलाको जनसंख्या पुरुषको भन्दा करिब ८ लाख बढी देखाएको छ । विदेशमा बस्ने नेपालीमध्ये ९० प्रतिशत पुरुष र १० प्रतिशत महिला रहेको तथ्यांक जनगणनाको प्रारम्भिक नतिजाले देखाएको छ भने अर्कोतिर मतदाता नामावलीमा महिलाको भन्दा पुरुषको संख्या करिब तीन लाख बढी देखिएको छ । निर्वाचन आयोग र जनगणनाको तथ्यांक मेल खाँदैन । या त मतदाता नामावलीमा धेरै महिलाको नाम छुटेको हुनुपर्छ नभए मुलुकमा १८ वर्षमुनिका महिलाको जनसंख्या अत्यधिक भएको हुनुपर्छ ।

एकल महिलाको जनसंख्या मुलुकमा १४ लाखभन्दा माथि रहेको तथ्यांक एकातिर छ भने अर्कोतिर कुल जनसंख्यामा पुरुषको भन्दा महिलाको संख्या ८ लाखको हाराहारीमा मात्रै रहेको तथ्यांक छ । त्यसैले १८ वर्षमुनिको जनसंख्या पनि पुरुषको तुलनामा महिलाको कम छ भन्ने देखिन्छ किनकि पछिल्लो दुई दशकको अवधिमा स्वास्थ्य संस्थामा भएको जन्मदर विश्लेषण गर्ने हो भने छोराको तुलनामा छोरीको कम छ । यस्तै केही जिल्लाहरूमा जनसंख्या वृद्धिको तुलनामा मतदाता संख्याको वृद्धि अस्वाभाविक देखिएको छ । तसहुँकै कुरा गर्ने हो भने गत स्थानीय तहको निर्वाचनमा भन्दा यसपटक ५० हजार मतदाता थपिएका छन् । पाँच वर्षको अवधिमा ५० हजार मतदाता थपिँदै गर्दा १० वर्षको अवधिमा भने १३ हजार जनसंख्या मात्रै थपिएको छ । पहाडका अधिकांश जिल्लामा जनसंख्या घटे पनि मतदाता संख्या उल्लेख्य वृद्धि भएको देखिएको छ । मुलुकको तथ्यांकले यस्तो देखाइरहेको छ कि उमेर पुगेका आधाभन्दा बढी जनसंख्या मतदानाबाट वञ्चित हुने गरेका छन् । मतदानका लागि उमेर पुगेका ३० लाखभन्दा बढी जनता विदेशमा छन् । स्वदेशमै रहेकामध्ये पनि कतिपयको नाम मतदाता नामावलीमा समावेश हुन सकेको छैन । नेपालको कुल जनसंख्या २ करोड ९२ लाख हो । तर मतदाता नामावलीमा १ करोड ७० लाख मात्रै आँटाएका छन् । बाँकी १ करोड १६ लाख जनता १८ वर्ष उमेरमुनिका हुन् त ? यसो पक्कै होइन, किनकि १८ वर्षमुनिको जनसंख्या बढीमा ९० लाखभन्दा बढी छैन ।

उमेर पुगेका कोही पनि जनता मतदानको अधिकारबाट वञ्चित नहोस् भन्ने नै लोकतन्त्रको सिद्धान्त हो । विभिन्न सिलसिलामा विदेश गएका नेपालीहरू मतदानबाट वञ्चित हुँदै आएका छन् । उनीहरूलाई मतदानमा भाग लिने व्यवस्था मिलाउन सर्वोच्च अदालतले दिएको आदेश विभिन्न कारणले कार्यान्वयन हुन सकेको छैन । १ सय ८७ वटा मुलुकमा नेपालीहरू पुगेका छन्, त्यहाँ मतदान केन्द्र स्थापना गर्न निश्चय नै सहज छैन, स्थानीय तह निर्वाचनका सन्दर्भमा । तर २ सय ६५ वटा निर्वाचन क्षेत्र तथा समानुपातिक मतदान प्रणालीका आधारमा हुने आम निर्वाचनका लागि भने विदेशमा रहेका नेपालीहरूलाई सहभागी गराउन त्यति ठूलो महाभारत छैन । यता स्वदेशमै रहनेहरू समेत मतदानबाट वञ्चित हुने गरेका छन् । उमेर पुगेका सबै नेपालीले मतदानमा भाग लिन पाउनुपर्छ । यो उनीहरूको नैसर्गिक अधिकारको कुरा हो । कुनै नेपाली मतदान गर्नबाट नछुट्नु यसमा निर्वाचन आयोग गम्भीर हुनैपर्छ ।

दृष्टिकोण

किन रोइस मंगले, आफ्नै ढंगले

सुरेन्द्र ढकाल

दोस्रो विश्वयुद्धको समाप्तिसँगै अमेरिका र तत्कालिन सोभियत संघबीच विश्वमा आफ्नो प्रभुत्व कायम गर्ने प्रतिष्पर्धा चल्थो । सोअनुरूप अमेरिकाले दक्षिणपूर्वी एसिया मा South East Asian Treaty Organization (SEATO), इराक इरानलगायत अरबी मुस्लिम क्षेत्रमा Central Treaty Organization (CENTO) र पश्चिम युरोप क्षेत्रमा North Atlantic Treaty Organization (NATO) जस्ता सैनिक संगठन बनायो ।

सन १९५४ मा स्थापना भएको SEATO मा United States, France, Great Britain, New Zealand, Australia, Philippines, Thailand र Pakistan सदस्य थिए । त्यसै गरी सन् १९५५ मा स्थापना भएको CENTO जसलाई शुरुमा Baghdad Pact भनिन्थ्यो त्यस्मा Iran, Iraq, Pakistan, Turkey and the United Kingdom सदस्य थिए । त्यसै गरी सन् १९४९ मा स्थापना भएको NATO मा २८ युरोपेली देश अमेरिका र क्यानडा सदस्य रहेका छन् । यी तीनवटै सैनिक संगठनको उद्देश्य विश्वमा सोभियत समाजवादको प्रभाव रोक्नु थियो । अमेरिकाको यस्तो सुरक्षात्मक अभियानलाई रोक्न सोभियत संघले पूर्वी युरोपेली देशहरूलाई संलग्न गरी WARSAW PACT भन्ने सैनिक संगठन सन् १९५५ मा बनाएको थियो । यस प्रकार विश्वमा शक्ति सन्तुलन कायम गरिएको थियो ।

शीतयुद्धकाल भनिने यस अवधिमा भर्खरै स्वतन्त्र भएका मुलुकहरूले

अमेरिका र सोभियत संघ कुनै पनि सैनिक संगठनमा नलाग्ने निधो गरी सन् १९५५ मा भएको वाण्डुड कन्फरेन्सपछि असंलग्न राष्ट्रहरूको समूह गठन गरे । अर्कोतर्फ इराक–इरान युद्ध र इस्लामिक आन्दोलनको दक्षिणपूर्वी एसियाली आर्थिक संघ (ASEAN) बनेको कारण कालान्तरमा SEATO र CENTO विघटन हुन गयो । तर NATO र WARSAW PACT कायमै रहेको थियो । तर सन् १९९० को दशकमा सोभियत संघको पतन भयो र यसको साथै WARSAW PACT पनि विघटन भयो । विघटनमात्रै भएको भए त फरक पर्ने थिएन तर यसका सदस्य राष्ट्रहरू NATO तर्फ आकर्षित

सन्दर्भ : रुस-युक्रेन युद्ध र नेपालले सिक्नुपर्ने पाठ

हुन थाले । जर्मनीको एकिकरण हुनासाथ NATO तन्केर पोलेण्डसम्म पुग्यो ।

यस क्रममा पोलेण्डसहित हंगेरी, चेक गणतन्त्र, बुल्गारिया, रोमानिया, लिथुआनिया, इस्टोनिया, लात्भिया, स्लोभाकिया, स्लोभेनिया, आल्बानिया, क्रोएसिया, उत्तरी माचेडोनिया र मन्तेनेग्रो जस्ता वासां प्याक्ट र असंलग्न अभियानका देशहरू नेटो सामेल हुन पुगेपछि रुस चारैतिरबाट अमेरिकी सैनिक संगठनद्वारा घेरिन पुग्यो । यतिसम्म हुँदा रुस चुपै लागेर बसेको थियो । यदि अमेरिका विश्वमा तनाव चाहँदैनथ्यो भने उसले सिटो र सेन्टोजस्तै गरी नेटो विघटन गर्दथ्यो होला । तर जब बोस्निया हर्जोगोभेनिया, जर्जिया, युक्रेनलाई समेत नेटोमा प्रवेश गराउने अभियानमा अमेरिका लाग्यो, त्यो रुसको लागि असह्य बन्न पुग्यो । अहिलेको रुस युक्रेनी युद्धको मुख्य

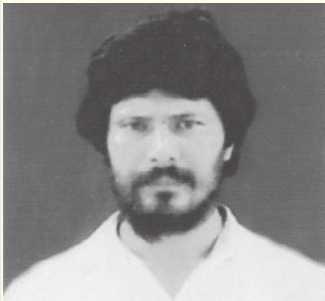
कारण भनेको अमेरिकाको नेटोलाई रुसकै छिमेकसम्म तत्काउने रणनीति

गत हप्ता सम्पन्न चीनका विदेशमन्त्री वाङको अफगानिस्तान, पाकिस्तान, भारत अनि नेपालको भ्रमणले के इंगित गर्दछ भने जसरी रुसले अमेरिकाद्वारा घेरिन पुगेको महसुस गरी युक्रेनमाथि आक्रमण गर्‍यो, त्यसैगरी चीनले पनि दक्षिण एसियाली नेपालसहितका चार राष्ट्रहरूलाई अमेरिकी सुरक्षा रणनीतिभित्र नजान घुमाउरो चेतावनी दिएको छ । युक्रेनको विषयमा भारत र चीन केही नबोल्नु तर अमेरिकी इसारामा नेपालले युक्रेनको पक्षमा बोल्नुले नवमहाशक्ति राष्ट्र बन्न पुगेको चीनलाई भन्ने सशक्त बनाएको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ । तसर्थ युक्रेनी युद्धबाट शिक्षा लिई नेपाललाई पुनः असंलग्नतामा अडिग नवनाउने हो भने नेपाल भन्ने देश युक्रेनजस्तै युद्धको भुमरीमा पर्न जाने निश्चित छ ।

जसरी अहिले युक्रेन ध्वस्त हुँदा यसलाई रुसविरुद्ध उचाल्ने अमेरिकाले केही नाफ्न सकेको छैन, भोलि चीनले आफ्नो सुरक्षाको कारण देखाइ नेपालमाथि त्यस्तै आक्रमण गर्‍यो भने नेपालको पनि त्यस्तै नियति हुन सक्छ । तसर्थ युक्रेनको जस्तो किन रोइस मंगले आफ्नै ढंगले को नियति नेपालले भोग्न नपरोस् ।

युक्रेन, स्टालिन र पुटिन (२)

सुदर्शन प्रधान

सोभियत संघको पतन

असौको दशकको उत्तरार्धमा ब्रेजनेभको निधन पश्चात उत्तराधिकारी चरेन्स्कीको पनि छोटो अवधिमै मृत्यु भयो । त्यसपछि अर्को राष्ट्रपतिको पनि मृत्यु भयो । विश्वका मुक्तकामी जनताको छटपटीहरू र अमेरिकी र पश्चिमा शासकहरूका प्रणालीगत साम्राज्यवादी नीतिहरूसँगको जटिल र गम्भीर अन्तरविरोधहरू सम्हालिन सक्नुको डडगुरहरूले नै होला । कथित सोभियत संघका शीर्षस्थ नेतृत्वहरूका लगातार अवसान भयो । त्यस्तो अवस्थामा मिखाइल गोर्बाचोभ नेतृत्वमा आए, राष्ट्रपति बने । दोस्रो महायुद्धमा जर्मन फाँसीवादी विरुद्धको युद्धको मोर्चामा डटेर सफलतापूर्वक लड्ने लालसेनाका कमाण्डरहरूमा यिनी पनि एक थिए । स्टालिनको नीति निर्देशक नेतृत्व पतिकहरू निर्माण गर्ने वरिष्ठ व्यक्तित्वमा मिखाइल गोर्बाचोभ पनि एक थिए ।

रुसी राष्ट्रपतिहरू लगातार निधनपश्चात सोभियत संघको राष्ट्रपति बन्न सफल गोर्बाचोभले विगतको भनौं खुश्चोभ, ब्रेजनेभकालमा भएका कुँडाककटहरू सफा गर्ने र लेनिन, स्टालिनकालका महान कुराहरूलाई व्यत्याडे युगानुकूल नीति निर्माणहरू गर्दै सोभियत संघको पुनःनिर्माण

गर्दै, संसारभरि सैन्यशक्तिको आडमा जनताको रगत, पसिना र आँसु पिइरहेका पश्चिमा शक्ति र स्रोतहरूलाई चुनौती दिँदै मैदानमा हाजिर हुनपर्नेमा उनी 'लासोनोष्ट' र 'पेरैस्त्रोइका' दुई पुस्तक ग्रन्थहरू लिएर आयो । जुन पुस्तकको सार भनेको सोभियत संघका जनतालाई पनि पश्चिमी देशका जनतालाई भैं स्वतन्त्रता र उन्मुक्ति दिनु हो तब विकास र समृद्धि सम्भव छ । गोर्बाचोभको कर्मले पश्चिमी जगत् उत्साही बने तर रुसी एक पक्षका जनता रुष्ट रहे । त्यही बेला रुसी सेनाका सर्वोच्च कमाण्डरले गोर्बाचोभलाई गिरफ्तार गरी कैद गरे ।

यता सडकमा हजारौं र लाखौं जनताले सेनाको 'कु' विरुद्ध प्रदर्शन गर्न थाले । गोर्बाचोभलाई मुक्त गर भनेर । जनता र देशको भलो गर्ने उद्देश्य लिएको सैन्य कमाण्डरले परिस्थिति प्रतिकूल पाएपछि उनले भ्रुन्डिएर आत्महत्या गरे । त्यसपछि गोर्बाचोभले सोभियत संघका गणराज्यहरूले स्वतन्त्र पाउन सक्ने बाटो खुलाए र प्रायः सबै राज्यहरू स्वतन्त्र बने, युक्रेनसहित । यसरी सोभियत संघको सन् १९२२ मा लेनिन, स्टालिनको नेतृत्वमा निर्माण भएको थियो भने सन् १९९१ मा गोर्बाचोभको पहलकदमीमा भनौं कार्यकालमा विघटन भएको थियो ।

बार्सा सन्धि संगठनको पतन र नेटो सन्धि संगठनको बढोतरी

दोस्रो महायुद्धमा सोभियत संघका लालसेनाहरूले ५ वर्षको भीषण संग्राममा असीमित रगत बगाएर जर्मन सेनाहरूलाई दुस्क्रुट पाउँदै लखेट्दै गएर बर्लिनसम्म पुर्‍यायो । यो अन्तरालमा पूर्वी युरोपका पोल्याण्ड, युगोस्लाभिया, रुमानिया, हंगेरी, मोल्दोभा लगायतका राष्ट्रहरू पनि मुक्त भयो र त्यहाँ समाजवाद स्थापना भयो । जर्मन सेनाहरूको पतन र पराजय पश्चात अमेरिकी र ब्रिटिस सेनाहरू दुलोबाट फुत्तिस्केर जर्मनी र इटलीमा बमबाडहरू गर्न थाले जहाजबाट ।

हिटलरको देश जर्मनीमा प्याराट्रप्स पैदल सेनाहरू पनि पठाए । बर्लिन

सहरमा पूर्वबाट गएका लालसेनाहरू र पश्चिमबाट आएका स्वेत सेनाहरू भेटे । ती दुई सेनाहरूको सीमारेखामा दुवै पक्षको सहमतिमा पर्खाल लगाउने निर्णय भयो । त्यसपछि पूर्वक्षेत्र सोभियत संघको प्रभावमा रह्यो पूर्वी जर्मनी र पश्चिमी क्षेत्र अमेरिकीहरूको प्रभावमा रह्यो पश्चिम जर्मनी भनेर । यो सीमारेखा भनौं बर्लिन पर्खाल बन्नमा त्यसबेलाको विशिष्ट परिस्थितिको माग थियो, संसारका करोडौं जनताको जीवनलाई युद्धमा होम्ने हिटलरको कर्मले । जर्मनीको अस्तित्व नामेट पार्ने भनेर अमेरिकी राष्ट्रपति रुजवेल्ट र ब्रिटिस प्रधानमन्त्री चर्चिलले प्रस्ताव पनि गरेको हो तर रुसका राष्ट्रपति स्टालिनले जर्मनीको बचाउ गरेका थिए । सोभियत संघको सर्वोच्च नेता स्टालिनले आफ्नो जीवनकालभरि भनौं सन् १९५३ सम्म सोभियत संघका १६ वटा गणराज्य र पूर्वी युरोपका सबै समाजवादी मुलुकहरूको युद्धले ध्वस्त भएका संरचनाहरूको पुनर्निर्माण, आर्थिक, भौतिक विकासका पञ्च वर्षीय योजना बनाई चोतफोँ विकासतर्फ लागे । स्मरण रहोस्, विश्वमा पञ्चवर्षीय योजनाको प्रतिपादक जोसेफ स्टालिन नै थिए जसले सोभियत संघमा तीसको दशकदेखि लागु गरेको हो । यो सिद्धान्त र दर्शन संसारभरि सबै शासकहरूले अबैसम्म अनुसरण गरिरहेछन् ।

दोस्रो महायुद्धपछि अमेरिकाले आफ्नो नेतृत्वमा पश्चिम युरोपमा ब्रिटेन, फ्रान्स, जर्मनी, इटली, क्यानडा, बेल्जियम लगायतलाई समेटेर उत्तर एटलान्टिक सन्धि संगठन (NATO) स्थापना गरे । यो सैन्य संगठन हो । आ-आफ्नो राष्ट्रको सुरक्षा गर्ने नारा दिए तापनि यो संगठन मूलतः अरु देशहरूमा सैन्य हस्तक्षेप गर्ने, हतियारको निर्माण र विकास गर्ने, गृहयुद्धहरू भड्काउने र हतियारहरू विक्री गर्ने प्रवृत्ति प्रबल छ ।

सोभियत संघमा स्टालिनको निधनपश्चात खुश्चोभको नेतृत्वमा पूर्वी युरोपियन राष्ट्रहरूलाई संगठित गरी बासां

सन्धि संगठन निर्माण गरे । यिनको कर्म पनि नेटोको जस्तै रह्यो । गोर्बाचोभको पालामा बासां सन्धि संगठनको पनि विघटन भयो, सैन्य प्रतिस्पर्धाको औचित्य छैन भनेर । अनि अमेरिका र सोभियत संघ दुवैले आणविक बमहरू नष्ट गर्ने भनेर थुपै सन्धि, सम्झौताहरू पनि गरे । केही ध्वंसात्मक बमहरू निस्क्रिय पनि पारे । तर त्यसले निरन्तरता पाएन । नेटो विघटन भएन । बरु सोभियत संघको पतनपश्चात नेटो पूर्वी युरोपियन राष्ट्रहरूमा बिस्तार गर्दै जाने नीति लियो अमेरिकाले । आजको युक्रेन–रुस विचको युद्ध त्यसैको परिणाम हो ।

रुसमा पुटिनको उदय र विकास

सोभियत संघको विघनपछि, रुसको राष्ट्रपति पदमा एल्तसिन चुनियो । उनको कार्यकालमा रुस आर्थिक रूपले महारूपितमा धकेलियो । अमेरिका, पश्चिम युरोप र जापानाको आर्थिक, भौतिक सहयोगमा रुसले आफ्नो अर्थतन्त्र धान्नु पर्ने अवस्था पनि बन्यो । रुसको गरिवी, अभाव र बिजोगपूर्णको अवस्थामा भ्लादिमिर पुटिन राष्ट्रपतिमा चुनियो । पुटिनका पिता जोसेफ स्टालिनका कुक थिए । जुन कारणले उच्च पदस्थ व्यक्तिहरूसँग उनको परिचयले आफ्ना सन्तानहरूका लागि उनले स्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, खाना, आवासहरूको व्यवस्था गरे । पुटिनले आफ्नो अध्ययनपछि, कोर्जवीमा प्रवेश पाए ।

सोभियत संघको विघटनको बेला उनी त्यहाँको KGB को सर्वोच्च पदमा आसिन थियो । जुन कारणले रुसको राजनीति, सैन्यशक्ति, आर्थिक र वैदेशिक सम्बन्धहरू र अवस्थाबारे उनलाई गहिरो ज्ञान थियो । सोभियत संघको विघटन पश्चात एल्तसिनको कार्यकालमा सबै क्षेत्रहरू छिन्नभिन्न भएको बेला संसदीय निर्वाचनमा उनले रुसलाई सुधारने र अधिको मजबुत अर्थ व्यवस्थामा फर्काउने वाचा गरे, अत्यधिक जनमतले उनलाई साथ दिए, पुटिन राष्ट्रपति बने ।

(क्रमशः)

मैले देखेको २०२ औं विश्व पर्यटकीय स्थल जेरुसलमको सेपुलक्रे चर्च

सुरेन्द्र ठकाल

बाहिरबाट हेर्दा पवित्र सेपुलक्रे चर्च

चर्चको भित्तामा रहेको रातो सिंगमर्मरकाका खोप

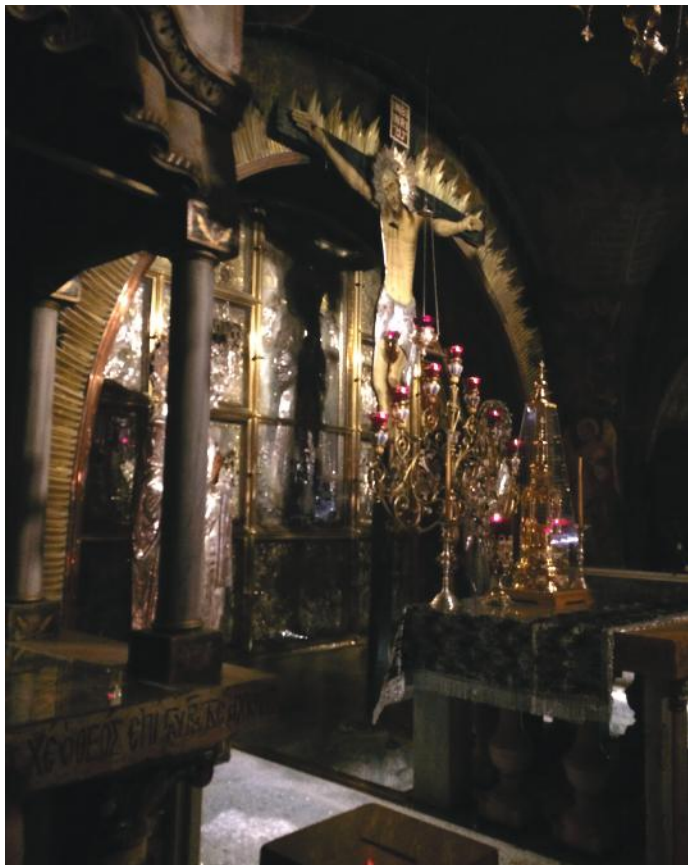
क्रिस्चियन पिल्ग्रिमेजको चित्र

चर्चसम्म पुग्ने गल्ली भिया डोलोरोसा

चर्चको भित्री गज्जर (सापेल)

चर्चभित्र रहेको क्राइस्टलाई भुण्ड्याइएको क्रस स्टेसन र त्यसमुनिको क्राइस्टको पार्थिव शरीर रहेको ढुंगाको बाकससहितको चिहान

वेष्टन वालको आध्यात्मिकतासँग आफूलाई भिजाएपछि, हामी काइस्टलाई भण्ड्याइएको स्थल र त्यसैको मुक्तिर काइस्टको चिहान रहेको सेपुलके चर्च पुर्यायो । नेपालको पशुपतिनाथमा जसरी हरेक दिन दर्शनार्थीको भीड लाग्छ, त्यस चर्चमा पनि विश्ववाद आएका क्रिश्चियन, मुस्लिम, यहूदीलगायत अरू पयिठहरुको उत्तिकै भीड लाग्ने रहेछ । भीड छिचोल्दै वेस्टनवालवाद चर्चको प्रवेशद्वार पुग्न भण्डै दुई किलोमिटरको दूरी पार गरी तिन धर्मको संशामस्थल आइपुग्दा मलाई ठूलो गौरवको अनुभव भयो । मित्र प्रत्यादजीलाई पनः मनमनै धन्यवाद दिए ।

સેપુલ્ક્રે ચર્ચ

यो अति नै पवित्र मानिने चारौ शताब्दिदेखिको इतिहास भएको चर्च दुई कुराको लागि महत्वपूर्ण रहेछ। पहिलो कुरा यही नै काइस्टलाई भण्ड्याइएको र दोस्रो कुरा भण्ड्याइएपछि त्यही चिहान खनी

हुवाको बाक्समा राखी उनको लास गाडिएको कारण यो क्रिश्चियन धर्मको चेन्हाबन्तु बन्न पुगेको रहेछ । यद्यपी किन्वानलाई ब्यवस्थित गर्ने कार्य १९ औं शताब्दिमा सन १७५७ मा भएको धार्मिक समुदायहरूको सहमतिअनुरूप भएको रहेछ । Stations of the Cross, Via Dolorosa, Passion of Jesus, Christian pilgrimage गरी चार पवित्र स्थलको एक रुपमा यो चर्चलाई लिइंदो रहेछ । यस चर्चलाई ग्रीक अर्थोडक्स, रोमन क्याथोलिक, आर्मेनियन एपिस्टोलिक, कोपिक अर्थोडक्स, सिरियाक अर्थोडक्स र इथोपियन अर्थोडक्स क्रिश्चियनहरूको मुख्यालय मानिंदो रहेछ । सोहीअनुरूप यस चर्चको नाम पनि लेटिन, फ्रिक, अर्मेनियाली अनि अरबी भाषामा फरक फरक रहेछ ।

इतिहास खोतल्दै जाँदा सन् ७० को जेरुसेलम घेराउ (Siege of Jerusalem) पछि भएको पहिलो रोमन

चर्चभिन्नको प्यासन अफ जेसस नामक तैलचित्र

यहूदी युद्धको कारण जेरुसलम ध्वस्त भई भग्नावशेषमा परिणत भएपछि, रोमन वादशाह हाद्रीआनले सन १३० मा त्यहाँ रोमन उत्पनिवेश बनाउन सुरु गरेका रहेछन्। त्यसै क्रममा सन १३५ मा उत्खनन गर्दै जाँदा त्यहाँ एक लास राख्ने ढुंगाको वाकस फेला परेपछि त्यस ठाउँमा सेपुलक्रेको पवित्र स्थल हुन सक्ने ठानी क्रिश्चियन पुराणमा उल्लेख भगवान जुपिटर र भेनसलाई समर्पण गर्दै एक मन्दिर बनेको र सो मन्दिर चारौँ शताब्दिसम्म त्यहाँ रहेको बताइंदो रहेछ। पछि, Constantine the Great को पालामा चिहान नजिकै ३ वटा क्रस चिन्ह फेला परेको कारण काइस्टलाई त्यही भुण्ड्याइएको मानी त्याहँबाट जुपिटर र भेनसको मन्दिरलाई विस्थापित गरी पवित्र सेपुलक्रे चर्च बनाई काइस्टको पार्थिव शरीर राखेको भनिएको ढुंगाको वाकसलाई त्यहाँ स्थापित गरी त्यसैको भित्तामा प्राप्त कसलाई सजाइएको बताइंदो रहेछ। पछि सन ६१४ मा सास्सानिद साम्राज्य अन्तर्गतका खोस्त्राउ द्वितीयले जेरुसलममा आक्रमण गर्दा भएको आगजनीको कारण पवित्र चर्च ध्वस्त गरी काइस्टलाई भुण्ड्याइएको भनेको क्रस आक्रमणकारीले लिएर गएछन्। सन ६३० मा हेराक्लियसले जेरुसलम कब्जा गरेपछि चर्चको पुनर्निर्माण गर्न लगाएका रहेछन्।

मध्यकालसम्म यस चर्चमा
खाली क्रिश्चियनहरूको लागि मात्रै

प्रवेश दिईदो रहेछ। पछि जेरुसेलम
 मुस्लिमहरूको नियन्त्रणमा गएपछि
 मुस्लिम शासक उमारले यस चर्चमा
 प्रवेश गरी चर्चा बादलीबाट गरिने
 प्रार्थनामा रोक लगाएका रहेछन् र कुनै
 पनि मुस्लिमलाई यस चर्च गई प्रार्थना
 नगर्नु भन्ने आज्ञा जारी गरेका रहेछन् ।
 पछि सन ७४६ को भूकम्पले यस चर्चमा
 ठूलो क्षति पुगेको रहेछ। बेला बेलामा
 भएका आक्रमण, भूकम्प, पुनर्निर्माण,
 आगलागीबाट गुज्रिदै आफ्नो इतिहास
 कायम राखेको यस चर्चलाई सन
 १००९ मा मुस्लिम शासक फातिमिद
 खालिफेटले पुर्न नष्ट गरी, यहूदीहरूलाई
 त्यहाँबाट धपाइ त्यो स्थललाई
 प्यालेस्टीन र इजिप्सियनहरूको
 प्रार्थनास्थलमा परिणत गरेका रहेछन् ।

एघारौं शताब्दिमा बिजाइन्टाइन साम्राज्य र खलिफाबीच भएको सहमतीअनुरूप कस्टान्टाइन नवौंले ठूलो धनराशी खर्च गरी पवित्र चर्च संपुलकको त्यही स्थलमा पुनर्निर्माण गराएका रहेछन् । पछि युरोपेली पहिलो धर्मयुद्ध (क्रुसेड) संगसंगै राजकुमार Godfrey of Bouillon जेरुसलम अधिराज्यको राजा भए । उनले आफूलाई राजा नभनी जेरुसलमका रक्षक भन्थे रे । उनको पालामा धर्मयुद्धको कारण भग्नावशेषमा परिणत भएको यस चर्चको पुनर्निर्माण भएको रहेछ । सन् ११४९ मा रानी मेलिसएण्डेले भग्नावशेषबाट उत्खनन गराएका सबै कुरालाई एकै छानामुनि एकात्रित गर्ने

चर्चको बाल्कोनीतर्फ

कार्य गरेकी रहिछन् । जेरुसेलमको प्रथम लेटिन रानी मानिनेकी उनको शेषपछि सालादिन नामक मुस्लिमको नियन्त्रणमा यो चर्च गए तापनि तेस्रो धर्मयुद्धपछि, पुनः क्रिश्चियनहरूलाई यस स्थलमा जान अनुमती दिइएको रहेछ । कहिले मुस्लिम कहिले यहूदी अनि पुनः क्रिश्चियनको नियन्त्रणमा जाँदै, भत्कँदै पुनर्निर्माण हुने नियतिबाट यस चर्चले कहिले पनि उन्मुक्ति पाएको रहेनछ । पछि, अटोमन साम्राज्यको नियन्त्रणमा गएपछि चर्चको गजुर (सापेल) निर्माण भएको र फ्रान्चिस्कन धर्म समुदाय, अर्थाँडोक्स क्रिश्चियनहरूको हानथापको कारण पवित्रस्थलमा हिंशा भडकिने जस्ता कुराहरू साधारण दैनिकी जस्तो बन्न जानै गर्दौ रहेछ ।

प्रथम विश्व युद्धपश्चात् बेलायती

साम्राज्यकालमा चर्चमा रहेका बहुमूल्य सिंहमरमरका खोपाहरू (Aedicule) चर्चका भित्ताबाट उष्कन गएको कारण स्टिलका ग्रीलले अड्याइएकोमा जोर्डन र पेलेस्टिनीको नियन्त्रणमा जेरुसलम गएपछि उनीहरूको पुरातत्वसम्बन्धी कानुनअनुसृ ती स्टिल ग्रीलहरू खोपाबाट हटाइएका रहेछन् ।

सन् १९४८ मा इजरायलको स्थापना भई अमेरिकाले स्वतन्त्र राज्यको रूपमा मान्यता दिएपछि जेरुसलमलाई इजरायलको राजधानी भनिए तापनि पलेस्टिनीहरूसंगको विवादको कारण राजधानी तेल अभिभमा सरेको तर विवाद भने अझै ज्यू-आरब तथ्य रहेको बताईंदो रहेछ । करिब एक घण्टाजति चर्चभित्र बिताई हामी जेरुसलमबाट काइस्ट जन्मस्थल वेथलेहमतर्फ लाग्यौ ।

चर्चको बाल्कोनीतर्फ उक्लने कलात्मक भन्याङ

कार्य गंकी रहिछन् । जेरुसलमको प्रथम लेटिन रानी मानिएको उनको शेषपछि सालादिन नामक मुस्लिमको नियन्त्रणमा पुगे चर्च गए तापनि तेश्रो धर्मयुद्धपछि, पुनः क्रिश्चियनहरूलाई यस स्थलमा जान अनुमती दिइएको रहेछ, कहिले मुस्लिम कहिले यहूदी अनि पुनः क्रिश्चियनको नियन्त्रणमा जाँदै, भक्तद्वै पुनरनिर्माण हुने नियतिबाट यस चर्चले कहिले पनि उन्मुक्ति पाएको रहेनछ । पछि अटोमन साम्राज्यको नियन्त्रणमा गएपछि चर्चको गजुर (सापेल) निर्माण भएको र फ्रान्चिस्कन धर्म समुदाय अर्थोडोक्स क्रिश्चियनहरूको हानथापको कारण विवत्रस्थलमा हिंसा भडकिते जस्ता कुराहरू साधारण दैनिकी जस्तो बन्न जानै गर्दो रहेछ ।

प्रथम विश्व युद्धपश्चात् बेलायती

ग्रेटर नेपाल

“दिदी, हेन् तु घर बनाइनसकी तपाईंको घरमा गौथलीले गुँड लगाएछु । यो घर त लखिनको पो रछु त दिदी” घरको दलानमा लगाउँदै गरेको गौथलीको गुँड देखाउँदै शान्ताले भनी ।

हो, गौथलीको जोडी घरमा भित्रिनु शुभ हो भन्ने कुरा उसले पनि सुनेकी थिई । बन्दै गरेको आफ्नो घरको दलानमा गौथलीले गुँड बनाउँदै गरेको देखेर ऊ फुरुङ्ग नै भई दिनभरि । खुसीले होला त्यो रात निकै बेरसम्म ऊ निदाउन सकिन । बिहानीपख मात्र भूपकक निदाएकी थिई फोनको घण्टीले व्युंफाइहाल्यो । नभन्दै घर बनाउँदा बनाउँदै आफुसँग भएको पैसा सकिएर अघपट्ट पन लागेको सड्कट टनै खबर दिन उसकी जेठी छोरीले फोन गरेकी रहिछ । त्यसवेला गौथली घरमा भित्रिनु र सड् कट टर्नु सन्जोग मात्र नभई शुभको लक्षण भएको अनुमान गरी उसले ।

केही दिन पहिले देखेको सपनामा ऊ शोचामन हुन थाली । स्मृति तलाउमा एउटा धमिलो भफल्को बनी छचल्किने आमाको सम्भन्हा सजाउन सक्थी हरक्षण विपनामा । आमाको सामीप्यको उकट्ट अमिलोपा भएर पनि आभास समेत पाउन नसकेको सपनाको दृश्य रिल कागिएको चलचित्र भै आँखा अगाडि अप्राप्य क्षण बनेर बग्न थाल्यो । जति जति सम्भन्ने कोसिस गर्न थाली त्यति त्यति ऊ फर्कदै गई त्यो सपनाको क्षणमा ।

आहा ! कति आनन्दमा दुख्ने घाउको स्मृति भयो त्यो सपना ।

कहिले नपुगेको, नदेखेको पहाडी गाउँ । फाट्टफुट्ट मानिसहरू आआफ्नै सुरमा मस्त । कसैले कसैलाई वास्ता नगर्ने अवस्थामा आमालाई भने विपदको डहाले छटपटिएको बेला अचानक उसको टाउको आमाले काखमा राखी मायालु हातले सुमसुम्याउँदा सुमसुम्याउँदै विस्तारै दुखाइ घट्टदै निको भएको क्षण सपना भएर पनि आमाको स्पर्शको मीठो अनुभूति गरी उसले । सपना समयको क्यानभासमा सुन्दर चित्र बनी छचल्किन्छ स्मृति तरङ्गमा । त्यहाँ एउटा आनन्दले गाँसिएको जीवनको नौलो अर्थ भेटी उसले । आमाको स्वरूप आँखामा गाँस्न सकेको त्यो क्षण प्रिय भएर बग्न थाल्यो । यसवेला “मायाको अर्को नाम आमा हो” कविको भावचित्रमा हराई ।

“यो धर्तीमा सबै वस्तु खोजे मिल्छ घरीघरी, तर जन्म दिने आमा पाइदैन है कसै गरी” कविताका लाइन गुनी उसले । जे होस् सपनामा नै भए पनि आमाको स्पर्शबाट प्राप्त हुने अलौकिक सुखानुभूतिको आभास गर्न सक्छे अब उसले बारम्बार ।

आज किन हो किन यी गौथलीका जोडी देखा आफ्नो कष्टमा सुमसुम्याउन सक्ने कुनै न कुनै रूपमा आमाका अंश भै लागेर मन भरियो उसको । अब ती गौथलीको सुरक्षाका लागि निकै संवेदनशील भई । प्राणीको रक्षा गर्ने भाव मात्र नभएर आफ्नो सकििएर यसरी खुसी बाहन आउनेलाई मायालु परिवार सकििएर भन्नु भन्नु विभोर भई ऊ १

पचास वर्षकी भएपछि मात्र घर जस्तो घर बनाएकी थिई उसले । पक्की घरमा बस्ने उसको इच्छा पूरा हुन सक्दैन कि भन्ने ठूलो पीर थियो उसलाई । तर धैर्यपूर्वक कर्ममा विश्वास गरी आफ्ना सन्तानको लालन पालन सकेर जिम्मेवारी घटेपछि पक्की घर बनाएर बस्ने रहर पूरा हुन लागेको थियो उसको ।

जीवनमा जब जब उसले घरको अनुभव गरी त्यसवेला टाटीको बार र च्यादरको छाँनो लगाएको ठट्टो जस्तो सानो घर थियो । टिनको छानामा भएका साना साना प्वालबाट सिमसिमे पानी पर्दा पानी चुहिएर कोठा नै हिलो हुन्थ्यो । ओछ्यानका लुगा नभिज्नु भनेर भाडा थापेर सकेसम्म पानीबाट बचाउने कोसिस गर्थी । त्यसपछि छोराछोरीलाई लिएर घरभित्रै पानी नचुहिनै ठाउँ सदै औत लागेर बिताएका अगनिगती रातहरू भलभली उसका आँखैमा घुम्न थाले ।

आफूले बिताएको कहालिलागदो एक रातको

कुरो

कुरो हो आकाश चिरेर चर्तयाइको डरलागदो आवाज, पानीसँगै हावा हुरीको प्रचण्ड वेग, उफ ! त्यो सम्भ्दा आफूले भोगेको हो कि होइन भै लाग्छ उसलाई । एकपटक आतिएर लामो सास फेरी उसले । अनि ती स्मृतिहरूलाई आँखाको पर्दामा खेलाउन थाली । साउन महिनाको अन्धकार रात थियो त्यो । आकाशमा बिजुली चम्किएर गड्याइड र गुडुङको चर्को आवाज कानैनेर आएर बज्रिए भै भइरहेको बेला मुसल्यारे पानी ओइरियो । एकछिनमा नै टिनबाट तरतर पानी चुहिएर कोठामा कहीं ओभानो रहेन । सधैँ त भाडा थापेर भए पनि अलिअलि जोगाउँथी उसले । तर त्यो बेला त पानीसँगै हुरी बतासले छानाको टिन उकिन्नै आँटे भै कन्याक कुरूकको आवाज आउँदा उसको होससहवास नै उड्यो । कस्तो आपत्त र विपदको घडी । बालछ छोराछोरीहरू डराएर उसकै शरीरमा लीन भए भै भएर टाँसिए । डराउँदै भक्कदै भए पनि रातको अन्धकारमा छोराछोरीको भरोसा बनेर एउटा कुनामा चेपिएर बिताएको आपत्कालीन रातको सम्भन्नाले आँखा रसाए उसका ।

त्यो घरमा बालक छोराछोरीहरूको साथमा उसले कति कति कहालीलाग्दा क्षणहरू बिताई । डर र त्रासको भुमरी मनभित्र गुम्याउँदै सास फेर्थी त्यसवेला । हरेक पटक डन्थ्यो उसलाई त्यो घरले । चोर र वदमासको डर त छदै थियो त्यसमाथि पनि कीरा, फट्याङ्ग्रा, सर्प र बिच्छीहरूसँग घरभित्र कति पटक पौठेजोरी खेन्दै छोराछोरी र आफू बाँच्न सकेको तत्प्यास लाग्दो स्मृतिले यसवेला ऊ फुसड्ग हुन्छ ।

एक दिन रातको नौ वजेको कुरो हो । खानापिन सकेर छोरो आफ्नो कोठामा पसेर ढोका लगाएको ध्वनि मात्र भएको थियो । अचानक “ममी कोठामा साप छ ।” थरथर कामेर डराउँदै कराएको छोराको आवाजले ऊ निकै आत्तिई र टाटीका च्यापबाट चिहाएर हेरी । ढोकाको भित्रि चेपमा साप तँसँसको देखेर उसको सातो पुत्लो उड्यो । उसलाई के गरी, कसो गरौ भयो । हट त, बाबु, खाटबाट नओर्ली है भन्दै कहाँलिदै वल्लापल्ला कोठामा बस्ने मानिसलाई गुहारी । छोरीहरू’डाँको छोडेर भाइ…….भाइ…….” भन्दै रुन थाले । एकछिनको होहल्ला र कोलाहलपछि, त्यहाँका मानिसहरूले कसो कसो गरेर साप बाहिर भर्नाएर छोरालाई कोठाबाट निकाल्न सकेको त्यो घटना सम्भ्दा पनि डरले उसको आड जिरिङ्ग हुन्छु यसवेला ।

कस्ता कस्ता अभाव र मानसिक यन्त्रणा भोदैं हरक्षण मरेर बाँचेका कहाली लाग्दा समय बिताएर यो स्थितिमा पुग्न कति सङ्घर्ष गरी भन्ने कुरो के थाहा र अरुलाई ?

क्याभिभानी इष्ट मित्रहरू उसको त्यो टाटीको घरमा जाँदा उसलाई अफ सम्मान गदै फर्कन्थे । अविभानी आफन्तहरू आफ्नो इज्जत घट्छ कि भन्ने डरले जानसम्म िचकिचाउने तीता मीठा अनुभवहरू उससँग प्रशस्त छन् ।

“नानी तिम्री हाम्री नन्द भएर पनि हाम्रो खान्दान मिल्दैन । आआफ्नै भाग्यको कुरो हो, हाम्रो धन सम्पति छ, हामी सम्पन्न छौं, जहाँ जतिखेर जे पनि गर्न सक्छौं । हाम्रामा हुने हरेक कार्यमा खान्दानी मानिस नै आउछन् । त्यसैले तिम्री कमजोर भए पनि हाम्रो पाटीमा सहभागी हुँदा एउटा राम्रै लुगा र गहना लगाउन सक्ने हैसियत छैन भने अरुकै भए पनि लगाएर आउनु है, नत्र नआउनु हामीलाई लाज लाग्छ । काइ दिन तिम्रो घरमा आउन पनि अघ्यारो भएकाले गाडी अगाडि बढाएर फोनमा यी कुराहरू भन्नु पन्यो ।” उसकी आफ्नै भाउजुले उसको मन दुखाएर भनेका यी कुरा र एक दिन नाम चलेकी

गौथलीको गुँट लक्ष्मी उपेती

निकै धनी उद्योगपतिलाई उसले चियाका लागि निम्ता गर्दा तिनले नै कइकिंदै’हतेरिका, तिम्रै त्यस्तो टाटीको घरमा कसरी लान्छ्यौ यस्ती धनी ठूली मान्छेलाई’ भन्दै होच्याएको क्षण सम्झी र ती भाउजुको मानसिकतामा रहेको खान्दानको अर्थ सोचेर रोष प्रकट गरी मनमनै ।

आमाको मृत्युपछि, भाउजुले कमजोर र दयनीय नन्दलाई गर्ने यस्तो अपहेलित व्यवहार गुनेर आमालाई सम्भ्दै हुनसम्म दुखी भई ।

धन, सम्पति र घर मानिसको हैसियत देखाउने कस्तो जलप रहेछ ऊ छक्क पछै यसवेला । हुनत उ पनि धनी बाबुकी छोरी र जमिन्दारकी बृहारी हो । तर आमा गुम्नुले दुर्भाग्यवश आफ्नो जन्म दिने बाबु र धनीमानी आफन्तहरूले उर्पेक्षाको लाठीले बजायै हरक्षण । ऊ सहन्थी चुपचाप । विपन्नताले पराजित भएपछि, दयनीय पात्र बनेर सहनुको विकल्प अरू कुनै उपाय नै थिएन ऊसँग त्यसवेला । जब सहन गारो हुन्थ्यो तब आँसुको आहालमा डुबेर आफ्नो वेदना बालक छोराछोरीसँग बाँदुन विवश हुन्थी । जीवनको महत्त्वपूर्ण क्षण त्यसरी नै बितेको थियो उसको ।

आफूले अनेक दु:ख गरेर बचाएको अलिकति पैसा र छोराको परिश्रमको हिस्सा जोडेर त्यसमा पुग नपुग साथी भाइ लगायत अन्त पनि रिनपान गरेर त्यो घर दिन रात नभनी नैदेखि जाँगरिलो पसिना सिर्निएर बनाएकी थिई उसले । घर बनाउन थालेपछि कहिले नआएका उसका आफन्तहरू पनि आउन थाले । घर मानिसको जीवनमा गाँसिएको कस्तो महत्त्वपूर्ण अंश रहेछ भन्ने कुरो बन्दै गरेको घरमा संरेपछि अनुभव गर्न थाली उसले ।

चैत्र महिनाको सुरुवात काठमाडौंमा ठिही सकिएर सबैतिर न्यानोपनको पारिलो घामले छयाङ्ग खुलेको निलो आकाश । आकाशको काखमा जोडिदै, टुक्र्दै गरेका सेता सेता बैँसालु बादलका टाकुराहरूको मनोरम दृश्यले सजिएको सुन्दर क्षितिज । जहाँ त्यहीं हरियालीले गमक्क परेको प्रकृति । घर वरिपरिका अरूका खाली जमिनमा सागसक्की, फलफूलका बोट विरुवाहरूले नयाँ पालुवा फेरेर वातावरणलाई नै रमाएको पारेको मौसम । माथि-माथि आकाशमा उडिरहेका चराहरूको रहरलाग्दो दृश्यमा अर्को अनाम प्राप्ति गौथली भए अब उसका लागि ।

मडुगलवार बिहान कार्याविनायकको दर्शन गरेर घरभित्र पस्नासाथ “दिदी हेर्नु तु, घर बनाई नसकी तपाईंको घरमा गौथलीले गुँड लगाएछ । यो घर त लखिनको छ दिदी । नबेच्नु है, आफै वस्नु ।” दलानतिर गौथलीले बनाउँदै गरेको माटाको कलात्मक गुँड देखाउँदै घर बनाउने समूहमा कार्यरत शान्ताले खुसी हुँदै भनी । नभन्दै आधा भन्दा बढी बनिंसकेको गौथलीको कलात्मक गुँड देखेर त्यसै त्यसै नौलो राम्रो लाग्यो उसलाई । त्यो दिनभरि नै स्फूर्ति छायो उसको अङ्ग अङ्गामा ।

त्यसपछि गौथलीका जोडी हेर्न आतुर हुँदै हरेक दिन बिहान छिट्टै उठेर बार्दलीमा बस्थी ऊ । गौथलीका जोडीले घर अगाडिको विजुलीको तारमा आफ्नो गुँडतिर फर्कदै’ चिराँवर-चरिावर’ गदै संगसँगै उडेर टाढा जान्थे अनि चुच्चाले कोतदै गिनो माटो ल्याएर घर बनाउँथे । त्यो देखा उसको घर बनाउने ज्यामीहरू थुप्रै भएर पनि कहिले काहीँ आफूले माटो मुखेको, ईँटा सारेको, औजार चलाउने प्रयास गरेको र बिहानको ठिहीमा चाँडै उठेर पानी हाल्ना निश्चुकै भिजेर लुगा समेत फेर्नु परेको क्षणलाई गौथलीको दु:ख र मेहनतसँग दाँज्दा निकै आनन्द मान्थी ।

त्यसरी नै गौथलीले आफ्नो कलात्मक गुँड

छिट्टै बनाइसके । गौथलीको यस्तो चालमा रमाउंदा रमाउँदै एक महिना बितेको पतै भएन उसलाई । रूखमा अरू धेरै चराहरूको र गौथलीको आवाजमा हराउँथी ऊ कहिले काहीँ ।

विस्तारै-विस्तारै पोथी गौथलीको चहल पहल कम हुँदै गयो । भाले गौथली आफ्नो नित्य कर्ममा जुटिरह्यो ।

दिन बिदै गयो । धेरै दिनपछि, एक दिन अचानक गौथलीका गुँडमा साना बच्चाहरू देखापरे । उनीहरूले त चार महिनामा नै घर बनाई पोथी गौथलीले फुल पारेर बच्चा पनि पो कोरली सकिछ । गौथलीको यस्तो सुन्दर घरवार देखेर चेतनशील भनिने सर्वश्रेष्ठ प्राणी मानिसको अव्यवस्थित जीवनशैलीमा सोचमग्न भई । घाम, पानीबाट बचाउने सुरक्षित ठाउँमा व्यवस्था गरेर निर्धक्क बच्चा कोरल्ने पक्षी गौथलीको कर्मले आफू मान्छे भएर पनि यतिका समयसम्म छोराछोरीलाई हरेक दृष्टिबाट बचाउन पक्की घर बनाउन नसकेकोमा भित्राभित्रै नराम्ररी दु:ख मान्दै त्यसवेला उसले आफैलाई धिक्कारी पनि ।

केही समयसम्म पोथी र बचेराको लागि हुनेगरी चारो खोज्न भाले गौथली मात्र उडेर टाढा गाएको देखियो । त्यसरी भाले गौथली एकैै भएका बेला हतारिएर भुर्-भुर् उड्दै गुँडबाट भित्र बाहिर गरिरहन्थ्यो ।

हेर्दा हेर्दै केही दिनपछि भाले पोथी नै टाढा टाढाबाट चुच्चामा कीरा फट्याङ्ग्रा च्यादै उडेर गुँड फर्कन थाले । बचेराहरू च्छ्चो मात्र देखिने गरी आँ……आँ द्र्र्र गदै गुँडको मुखमा आउँदा माउ गौथलीले पालैसित बचेराहरूको मुखमा चारो हाल्थी । यो देखेर विगतमा फर्कदै ती क्षणलाई आँखामा टाँसेर दुखी भई ऊ ।

अभाव र कष्टका दिनहरूमा पनि हतरतहले अलिकति समय उमारेर सामाजिक काम गर्दा थुप्रै साथीहरूसँग सङ्गत भयो उसको । अधिकांश साथीहरू दु:ख सुखमा साथ दिने सहृदयी बने । जुन आजसम्म पनि प्रिय छन् यो कुरो सम्भ्दा खुसीले मन भरियो एकैछिनमा उसको ।

कहिले काहीँ सामाजिक कार्यमा हिँड्दा कसै कसैकामा भोज पथ्यो । घरमा हरेक परिकार ल्याएर पकाउने अवस्था नभएकाले भोजमा सरिक हुँदा छोराछोरीलाई भल्भली सम्भन्थी । हरे १ उमेर छउन्जेल मानिसको शरीरले मीठो मीठो खान र राम्रो राम्रो लाउन मन गर्ने रहेछ । तर रहर गर्दा गदै अभावै अभावले उत्तारार्धमा पुग्छ । जब पुगीसरी भएर मन लागेको कुरा गर्न सक्ने अवस्थामा पुग्छ तब उमेरले, रोगले खान नहुने र लाउने रहर पनि रितित्ने विवशताले मर्माहित हुन्छ घरीघरी ऊ यसवेला ।

आज गौथलीको यस्तो सुन्दर दृश्यमा “मायाको अर्को नाम आमा हो” भाव चित्र भन् साथक लाग्यो उसलाई ।

एक दिन तीनवटा साना गौथलीहरूसँग विजुलीको तारमा वसेर भाले पोथी नै “चिराँवर-चिराँवर” गदै बरिपरि उड्दै गरेको खेर ऊ भन्नु आह्लादित भई । त्यसरी नै केही दिन बिदै गयो । अलि पछि देखी आफ्ना तीनवटा बचेरालाई हुर्काई वढाई उडाउँदै आफूसँग लाने ल्याउने गर्दा गदै ती बचेराहरू पनि विस्तारै टाढा टाढासम्म उड्न थाले । गौथलीको दिनचर्याले आफ्नो विगत साटेर उत्साहित हुन्थी र वर्तमानमा हराउँदै जीवनमा खुसीको रङ्ग भेटेर रमाउँदा रमाउँदै दिन बितेको थाहै हुँदैनथ्यो उसलाई ।

थाहा छैन, उसको खुसीको रङ्ग खोज्ने क्रममा कसरी गाँसिन्छन् गौथलीहरू । उसका जीवनमा मीठो आभास छनै यी प्रिय पात्रहरू । कुन दिन अब काठमाडौंको जाडो खप्न नसकेर पहाड र जङ्गल नाघदै तराई फर्छन् भन्ने कुरो बिसिएर खुसीले विभोर भएर सोच्न थाल्छे ।

बाहिर आकाशमा गौथलीका परिवारसँग अरू चरा र चीलहरूले कावा खाइरहेको सुन्दरताको अनाम दृश्यमा हराउन पुग्छे । त्यसै बेला किरिड……किरिड ……… फोनको घण्टीको आवाजले भल्भली र आफ्नो स्थितिमा फर्कदै हत न पत्त फोन रिसिभ गर्छे । फोन गर्ने

त उसले सोच्दै नसोचेकी ती आफ्नी भाउजु रहिछन् जसले आफू कमजोर भएको स्थितिमा हरेक पटक नराम्रो व्यवहार गदै मनमा चोट पुर्‍याएर आहत बनाउने गर्थिन् । “नानी, तिम्रामा एकदुई दिन बस्ने गरी म आउन लागेकी छु । कुन बाटो गरेर कसरी आउनु हो, तिम्रामा आउनलाई ?” यस्तो वाक्य सुन्दा एकछिन त अक्क न वक्क पछै । तर सम्हालिदै हत न पत्त आफ्नो घर आउने बाटो राम्ररी ब्फाएर भन्छे । छिट्टै आउनु है भाउजु, तपाईंको बोली सुनेपछि कतिखेर भेटौं जस्तो भयो भन्दै

कुरा टुड्याउँदै फोन राख्छे ।

हिजो र आजको आफ्नो स्थिति तुलना गर्दै विगतमा ती खान्दानी हुँ भन्ने भाउजुले गरेको कटु व्यवहार नचाहेर पनि उसको मन मस्तिष्कमा आउन थाल्यो । अनि त्यसवेला आफूलाई सन्तुष्ट अनुभव गर्दैमैले पक्की घर बनाउन सकेकोमा यिनीसँग खान्दान मिल्ने मेरो हैसियत भएको अब ठानिछ्नु भन्ने सोचेर सम्पत्तिको आडमा उसलाई सधैँ चोट पुर्‍याउने, होच्याउने गरेकी तिनै घमण्डी भाउजूको बाटो हेरिरही ।

अंग्रेजी शब्दावलीको ज्ञान बढाऔ

Impair = क्षमतामा ह्रास ल्याउनु
Excess alchol might impair your stamina
वढि पिउनाले तिम्रो परिश्रम गर्ने क्षमतामा ह्रास ल्याउन सक्तछ ।

Juxtapose = संगसंगै राख्नु
Comparison is easier if the things to compare are juxtaposed
तुलना गर्नुपर्ने कुराहरू संगै एक ठाउमा राखियो भने तुलना गर्न सजिलो हुन्छ ।

Kindred = उस्तै उस्तै ।
उत्तिकै Bob and Robert are two kindred spirit
वव र रोबर्ट दुवै उत्तिकै फुर्तिला छन ।

Laud = प्रशंसा गर्नु ।
प्रकाश पार्नु ।
प्रचार गर्नु
Although it was a much lauded production, it could not drive the market
वेस्सरि प्रचार गरिएको भएतापनि यस उत्पादनले बजार लिन सकेन ।

Maverick=विद्रोही
Politically, he is a maverick
राजनैतिक रुपमा भन्ने हो भने उ विद्रोही हो ।

Novice = परिपक्व भइ नसकेको ।
नौलो
Theoretically

Beat बाट के के कुरा मन्न सकिन्छ थाहा पाउनुहोस्

Beat something = राम्रो हुनु
Nothing beats home cooking
कुनै पनि कुरा घरमा पकाएको जस्तो राम्रो हुदैन ।

Beat something = उछिन्नु
Every year she beats her own record
हरेक वर्ष तिल्ले आफ्नै रेकर्डलाई उछिन्छन ।

Beat something = कम गर्नु
Government has failed to beat the inflation
सरकार मंहगी कम गर्न असफल भएको छ ।

Beat somebody = चुनौति दिनु
Some problems some time beat even the experts
कुनैकुनै समस्याले कहिलेकाही विशेषज्ञ भन्ने हरुलाई समेत चुनौति दिन्छ ।

Beat somebody = चोट पुर्याउनु
The way you behave beats me much
तिमीले जसरी आफ्नो ब्य्होर देखाउछौ त्यसले मलाई खुबै चोट पुर्याउछ ।

Beat about the bush = कुरा अर्कै तिर लैजानु
Stop beating about the bush and tell me straightly what do you want ?
कुरा अर्को तिर नलगी सोभै भन तिमीले चाहेको कुरा के हो ?

Beat something together = म्छ्नु
Beat the floor and milk together to make cakes
केक बनाउन दुध र पिठोलाई संगसंगै म्छ्छु ।

Beat one's breast = पछुताउनु
Even if having realized the mistakes he is not beating his breast
गल्ती गरेको महशुश हुंदा हुदै पनि उ पछुताउरहेको छैन ।

Beat the clock = समय अघिनै सिध्याउनु
Tomorrow is the deadline but I am sure he beats the clock
भोलीको समय सीमा हो तर उस्ले आज सिध्याउछ भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु ।

सुडोकु-अंक २५६

९							७		८						६
४	५						१						३	२	
							७				९				
३							५		४						९
											५				
५							३		२					७	
							४				३				
१	७												६	८	
८							६			९					१

अंक २५५ को नतिजा

५	७	२	८	१	६	४	३	९
४	१	९	३	७	२	८	६	५
६	८	३	४	५	९	२	१	७
८	६	४	७	९	५	३	२	१
७	९	१	२	३	८	५	४	६
२	३	५	६	४	१	९	७	८
९	२	६	१	८	३	७	५	४
१	४	८	५	२	७	६	९	३
३	५	७	९	६	४	१	८	२

अफ्रिकी स्वतन्त्रता आन्दोलनका महान योद्धा

विष्णु भट्टराई

सन् १९६० को दशकमा स्वतन्त्रता आन्दोलनबारे अत्यन्त चर्चामा आएका देशहरूमध्ये एक अल्जेरिया पनि थियो। भूमध्य सागरको दक्षिणमा अवस्थित अल्जेरिया क्षेत्रफलको हिसाबले अफ्रिकाको दोस्रो ठूलो देश हो। क्षेत्रफलको हिसाबले सुडान र जायर पहिलो र तेस्रो हो। २३ लाख ८१ हजार ७४० वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफल भएको अल्जेरियाको अहिलेको जनसंख्या ३ करोड ६३ लाख छ। पूर्वमा ट्युनेसिया र लिविया, दक्षिणमा नाइजर र माली, पश्चिममा माउरितानिया र मोरोक्को पर्छ भने उत्तरमा भूमध्य सागर पर्छ। जातीय र धार्मिक रूपले अरबी र मुसलमान बहुल देशमा भन्डै एक प्रतिशत मात्रै युरोपेली र काइश्चेली र अन्य धर्म मान्नेहरू छन्।

खनिजको हिसाबले यो देश सम्पन्न छ। पेट्रोल, ग्यास, फलाम, जस्ता, पारो, चाँदी जस्ता धातु र अन्य खनिज पदार्थ ठूलो मात्रामा पाइन्छ र त्यससम्बन्धी प्रशोधन उद्योगहरू पनि छन्। अल्जेरियाको उत्तरतिर समुद्री किनारमा बसोबास बढी छ भने दक्षिणको सहारा मरुभूमिको भाग छ, उत्तरी र दक्षिण पूर्वी भागमा केही क्षेत्र पहाड छ।

सन् १८३० देखि नै फ्रान्सेली साम्राज्यवादले यस देशलाई उपनिवेश बनाएको थियो। त्यसैबेला अल्जेरियाको शैक्षिक स्तर फ्रान्सको भन्दा माथि थियो, तापनि त्यस देशलाई 'पिछडिएको भूमि' मानिन्थ्यो। उपनिवेशका १३० वर्षपछि फ्रान्सेली उपनिवेशवादीहरूले अल्जेरियाको सामाजिक र आर्थिक जीवनलाई धुजाधुजा बनाए तथा देशलाई नै एक दरिद्र देशको रूपमा फोर्निए। उपनिवेशवादीहरूले अल्जेरियालाई 'फ्रान्सको एक भाग' को रूपमा घोषणा गर्दै १५ लाख फ्रान्सेलीहरूको बस्ती बसाली त्यहाँका उर्वर भूमि, खेत र खलिहान तथा व्यापार कब्जा गरे।

दलित पीडित जनता जहाँ पनि स्वतन्त्र र मुक्त हुन चाहन्छन्। त्यसअनुसार अल्जेरियाली जनतामा पनि स्वतन्त्रताको भावना प्रबल रूपले विकास हुँदै गयो। दोस्रो विश्वयुद्धपछि स्वतन्त्रता र मुक्ति आन्दोलनले अफ्रिकी महादेश नै जुमुरायो। अफ्रिका महादेशका अनेक मुलुकहरूमा विभिन्न स्वतन्त्रता सेनानी र नेताहरू देखापरै। त्यसमध्ये अल्जेरियाका एक नेता अहमद बेन बेल्ला थिए।

बेन बेल्ला जीवनभर विवाद समाधान गर्ने अफ्रिकी संघको सल्लाहकार समितिका अध्यक्ष थिए तथा फ्रान्सेली उपनिवेशवादीहरू र स्वतन्त्रतापछि पश्चिमी समर्थक अल्जेरियाली सरकारकै बन्दी भएर उनले २४ वर्ष कारागारको सजाय भोगे।

उनी सन् १९१८ डिसेम्बर २५ मा अल्जेरियाको पश्चिमी सुफी मुसलमान परिवारमा जन्मेका थिए। विद्यार्थी जीवनमा उनी फ्रान्सेली उपनिवेशवादी शिक्षकहरूबाट अनेक भेदभावको सिकार हुनु परेको थियो। चार भाइमध्ये जेठो दाजु फ्रान्सेली सेनाबाट पहिलो विश्वयुद्धमा मारिए र अन्य दुई भाइ सौनमा मरेका थिए।

सन् १९३६ मा १८ वर्षको उमेरमा उनी फ्रान्सेली सेनामा भर्ती भए। त्यसबेला फ्रान्सेली उपनिवेशको सेनामा अल्जेरियाली मुसलमानहरू भर्ना हुँदैनथे। उनलाई खेलमा अगाडि हुँदा सन् १९३९-४० तिर खेलकुदकै क्षेत्रमा पठाउन खोजिएको थियो, तर उनले त्यसलाई स्वीकारेनन्।

सन् १९४० मा उनले सेनामा पदक पाएका थिए, पछि उनी वसेको अल्जेरियाली सेना विघटन भएपछि उनी मोरक्कोको फ्रान्सेली पैदल सेनामा भर्ती भए। उनले फ्रान्सेली राष्ट्रपति डेगालबाट पदम पाए र अफिसरको दर्जामा पदोन्नति भए तर मई १९४५ मा अल्जेरियाको सेतिफ सहरमा फ्रान्सेली उपनिवेशवादीहरूले दमन

गरेपछि उनले आफ्नो पदोन्नति समेत अस्वीकार गरे।

सेना छोडेपछि बेन बेतला नगरपालिकाको निर्वाचनमा भाग लिए तथा उपनिवेशको विरोध गर्ने एक भूमिगत संगठनको सदस्य भए। त्यही विशेष संगठन नै पछि अल्जेरियाको राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाको रूपमा अगाडि बढ्यो। सन् १९५१ मा फ्रान्सेलीहरूलाई उनको गतिविधिको जानकारी हुनासाथै उनी पक्राउ परे तथा उनलाई ८ वर्षको जेल सजाय भयो।

लडाकु स्वभावको भएको हुँदा बेन बेल्ला जेलबाट ट्युनिसिया गुप्तरूपले तथा त्यहाँबाट मिश्र पुगे। मिश्र त्यसबेला अल्जेरियाली राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाको केन्द्र थियो र क्रान्तिकारी संघर्ष एवं एकताको समितिमा ९ जना सदस्यहरूमध्ये उनी पनि एक थिए। सन् १९५६ मा उनको गतिविधिकै कारण फ्रान्सेलीहरूबाट उनी पक्राउ परे तथा १९६२ मा मात्रै रिहा भए। कारागारमै उनी अल्जेरियाको अन्तरिम सरकारका उपप्रधानमन्त्री निर्वाचित भए।

मिश्रमा त्यसबेला अब्दुल नासेर सत्तामा थिए र उनले अन्य अफ्रिकी देशहरूको स्वतन्त्रता र मुक्तिको मित्त समर्थन र सहयोग गर्थे। त्यस अर्थमा बेन बेल्लालाई पनि 'नासिरवादी'

भनिन्थ्यो। सानैदेखि उनले फान्सेली भाषामा लेखपढ गरेका हुनाले अरबी भाषामा दख्खल थिएन।

भनिन्छ, मिश्रमै उनले अरबी भाषा सिकेका थिए। नासेर १९५४-५६ मा मिश्रका प्रधानमन्त्री तथा १९५६-७० सम्मका राष्ट्रपति थिए। १९५६ मा उनले बेलायती साम्राज्यवादले पहिले बनाएको स्वेज नहरलाई राष्ट्रियकरण गरे। बेलायत, फ्रान्स र इजरायलले

देखियो। तर जनताको समर्थन बेन बेल्लातिर थियो।

१९६२ मा बेन बेल्ला पहिलो राष्ट्रपतिमा चुनिए। उनमा समाजवादी सहित्यको प्रभाव थियो। त्यसकारण उनी सत्तामा आउनासाथै भूमि सुधारको योजना अगाडि ल्याए, भूमिहीनहरूको हितको निम्ति नीति अगाडि सारे तथा फ्रान्सेली उपनिवेशवादीहरूले कब्जा गरेका भूमिलाई किसानहरूमा वितरण गरेपछि सहकारी जस्तो आफैले बन्दोबस्त गर्ने व्यवस्था गरे। उनको राष्ट्रिय मोर्चाका सेना, भूतपूर्व गुरिल्ला, सरकारमा सामेल अनेक गुट र उपगुट तथा कर्मचारीतन्त्रको बीचमा अनेक मतभिन्नताहरू देखापऱ्यो। उनका प्रगतिशील पडलाहरूका कारण अल्जेरियाका प्रतिगामीहरू र साम्राज्यवादी र उपनिवेशवादी तत्वहरूसँगको संघर्ष तीव्र हुँदै गयो।

बेन बेल्ला सित्तामा पुगेपछि फ्रान्सेली उपनिवेशवादीहरूसँग भएको संघर्षमा ध्वस्त भएका र लथालिङ स्थितिमा छोडिएका अस्पतालहरू, कलकारखानाहरू र मेसिनहरूको बन्दोबस्त गर्न निर्वाचित मजदुरहरूलाई

स्वतन्त्रता र मुक्तिको अवधिको दशक थियो, त्यसमध्ये अल्जेरियाको ८ वर्ष सशस्त्र संघर्षले फ्रान्सेली उपनिवेशवादलाई पराजित गर्‍यो र बेन बेल्लाको सरकारले ल्याटिन अमेरिका र अफ्रिकी स्वतन्त्रता आन्दोलनका लडाकुहरूलाई राजनीतिक समर्थन र सैनिक तालिम दिने अन्तर्राष्ट्रवादी ऐक्यबद्धताको प्रतीकको रूपमा आफूलाई उभ्याएको थियो। उनले अफ्रिकी अमेरिकी नेता माल्कोलन एक्सलाई आफ्नो सरकारमा सामेल हुन निमन्त्रणा गरेका थिए।

बेन बेल्लाको भूमिका अखिल अफ्रिकी र असंलग्न आन्दोलनको एक नेताका रूपमा चर्चित थियो। समाजवादी देशहरूसँग काम गर्दा उनले संघर्षरत उपनिवेशवादबाट मुक्त सरकारहरूलाई गरिने योगदानबारे प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपले बुझ्ने व्यक्तिको रूपमा देखा परेका थिए। तर उनले अफ्रिकामा समाजवाद कार्यान्वयन गर्ने र पूँजीवादी अर्थव्यवस्थालाई फाल्ने काम भने गर्न सकेनन् किनभने त्यो लामो प्रक्रियाबाट मात्र सम्भव थियो।

सन् २००६ मा अल्जेरियाली पूर्व नेता बेन बेल्लाले लेखक सिल्भिया क्याटोरीलाई अन्तर्राष्ट्रिय दृष्टिकोणबारे एक अन्तर्वार्ता दिएका थिए। त्यसमा उनले तत्कालीन समसामयिक विकासबारे पनि आफ्नो दृष्टिकोण अधि सारेका थिए। अन्तर्वार्ताका केही अंश यस प्रकारको छ-

‘ट्युनिसिया, मोरक्को, भियतनाम, अल्जेरिया त्यसबेला स्वतन्त्रता संग्रामको सफ्टाजस्तै थियो र तिनीहरूको समर्थन गर्नु एक पवित्र कार्य थियो। कोही आएर मद्दत माग्दा हामीले त्यसलाई पवित्र कुरा सम्भन्ध्यौं। हामीले तिनीहरूलाई सानो भए पनि सहयोग गर्थौं चाहे त्यो हतियारको सहयोग होस्, अलिकति पैसाको होस् र अवसर अनुसार मानवीय शक्तिको पनि सहयोग गर्थौं।

चे ग्वे भारा त्यसबेला अल्जेरिया कोकोसँग आएका थिए ?

दक्षिण अमेरिकामा लड्ने सबै लडाकुहरू अल्जेरिया आउँथे, तिनीहरूलाई हामी तालिम दिन्थ्यौं,

मिश्रमाथि आक्रामक युद्ध छेडेको थियो। त्यस युद्धमा उनी नासेरका समर्थक थिए।

अल्जेरियाली राष्ट्रिय मुक्तिको नेतृत्वमा फ्रान्सेली उपनिवेशवादको विरोधमा १९५४ देखि सशस्त्र संघर्ष सुरु भयो। लाठी, भाला, घरेलु बम र अन्य हातहतियार लिएर सारा अल्जेरियाली जनता उठे। अल्जेरियाली जनताको त्यो विद्रोह र मुक्ति संघर्षलाई दबाउन पाँच लाख फ्रान्सेली सिपाहीको सेना अल्जेरिया पठायो।

त्यस संघर्षमा उपनिवेशवादी सेनाले बम खसालेर वा बस्तीमा आगो लगाएर ३० लाख जनतालाई घरबारविहीन तुल्याएको थियो। सन् १९६२ सम्मको त्यो लडाइँमा भन्डै दश लाख अल्जेरियालीहरू अर्थात् १५ प्रतिशत जनता मारिएक थिए।

२० सेप्टेम्बर १९६२ मा बेन बेल्ला प्रधानमन्त्री निर्वाचित भए तथा २९ सेप्टेम्बर १९६२ कै दिन सं.रा.अमेरिकाले मान्यता दियो। ८ अक्टोबर १९६२ को दिन संयुक्त राष्ट्र संघले अल्जेरियालाई १०९ औँ राज्यको रूपमा स्वीकाऱ्यो। अल्जेरियाको मुक्तिपछि राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाको नेता तथा प्रधानमन्त्री बेनियोकेफ बेनखेड्डासँग बेन बेल्लाको धेरै विषयमा मतभेद

बन्दोबस्त गर्ने उपाय सुझाए। त्यस सरकारको क्युवा, प्यालेस्टाइन, प्रजातान्त्रिक गणतन्त्र कोरिया, भियतनाम जस्ता साम्राज्यवाद विरोधी देशहरूको समर्थन गर्‍यो। यसरी बेन बेल्लाले क्युवा, भियतनाम, चीन र अन्य समाजवादी देशहरूले साम्राज्यवाद र पूँजीवादको जरालाई नै उखेलेर नयाँ व्यवस्था खडा गरेकोबारे आफ्नो देशलाई जानकारी दिन चाहन्थे। तर उनको सरकारमा सिद्धान्तमा अडान नराख्ने मध्यमवर्गीय बुद्धिजीवीहरूले अन्य तत्वहरूसँग मिलेर उनलाई अहंकारी, व्यक्तिवादी र लहडीजस्ता आरोप लगाउन थालियो।

बेन बेल्लाले आफ्नो देशलाई एक प्रगतिशील र समाजवादी बाटो नजानिंदो ढंगले लैजान खोज्दा साम्राज्यवादीहरू र आफ्नै सरकारभित्र पनि मतभेद बढ्दै गयो र १९६५ मा एक सैनिक विद्रोहद्वारा उनलाई सत्ताबाट हटाई घरमै नजरबन्दमा राखियो। होरी बोमोडिनेले उनलाई १९८० सम्म घरमै बन्दी बनायो र पछि स्वीट्जरल्यान्डमा जान दिइयो। सन् १९९० मा उनी स्वदेश फर्के।

सन् १९५० र ६० को दशक अल्जेरिया जस्तै संसारक धेरै उपनिवेश देशहरूको

हातहतियारको बन्दोबस्त गर्थ्यौं, पठाउँथ्यौं र सबै आवतजावतको बन्दोबस्त गर्थ्यौं। मण्डेला, अभिलियर काब्राल पनि अल्जेरिय आएका थिए, तिनीहरूलाई मैले प्रशिक्षित गरेको थिएँ, अनि तिनीहरू आफ्ना देशको स्वतन्त्रताको निम्ति संघर्ष गर्न फर्के।

‘म मार्क्सवादी होइन तर म आफूलाई पूरै वामपक्षमा राख्छु। म एक मुसलमान अरबी हुँ। मेरो विश्वासअनुसार मेरा कार्यहरू धेरै वामपन्थी हो। यसकारण म मार्क्सवादी सिद्धान्तसँग एकाकार नभए पनि म आफूलाई उपनिवेशवादी र साम्राज्यवाद विरोधी संघर्षको नेतृत्व गर्ने क्युवा, चीन प्रजग कोरिया जस्ता संसारका समाजवादी देशहरू र संसारका सबै वामपन्थी आन्दोलनको पक्षमा पाउँछु। यसकारण उपनिवेशवादबाट मुक्त हुन र राष्ट्रिय आन्तरिक सरकार स्थापना गर्न तिनीहरूसँग हाम्रो एउटा मुक्ति मोर्चा स्थापना गर्थ्यौं र सेनालाई आवश्यक सामग्रीको निम्ति सहयोग गर्थ्यौं।’

तत्कालीन परिस्थितिबारे उनले भने- ‘म आफूलाई एक दक्षिणको मानिसको रूपमा लिन्छु र उत्तरमा अहिले केही परिवर्तन भएको छ। युवाहरू ‘अति’ भएको मान्छन्। विवृत्त विश्व व्यवस्थाबाट दक्षिण मात्रै होइन, उत्तरमा समेत प्रहार हुँदैछ। ‘हामी पहिले दुःखकष्ट र दरिद्रता दक्षिणमा मात्र भएको मान्थ्यौं। अहिले उत्तरमा पनि गरिबी छ। यसले भन्छ- वर्तमान विश्व व्यवस्थाले कसैलाई पनि राम्रो गर्दैन, वरु यसले अरवपति कम्पनीहरूलाई मात्रै सेवा गर्छ। उत्तरभित्री भित्री गहिराइमा अहिले एक आन्दोलन चालू छ, त्यहाँका नयाँ पुस्ता विरोध गर्न र संघर्ष गर्न सडकमा आउँदैछन्।

११ अप्रिल २०१२ को दिन पनि पहिले अल्जेरियाली राष्ट्रपति र अरब राष्ट्रवादका एक महान क्रान्तिकारी व्यक्तित्वको रूपमा अल्जेरियाको आफ्नै घरमा बिते। १२ अप्रिलको दिन उनको शवलाई श्रद्धाञ्जलीको निम्ति राखियो भने १३ अप्रिलको दिन उनको अन्तिम संस्कार गरियो र ८ दिनको राष्ट्रिय शोकको घोषणा गरिएको थियो।

विश्वकै लामो भोलुंगे पुल टर्कीमा

टर्कीमा विश्वकै लामो भोलुंगे पुल बनेको छ। यसले अब ५ घण्टाको दुरी केवल ६ मिनेटमै तय हुने भएको हो। यो टर्कीमा युरोपेली र एसियाली तट जोड्ने चौथो पुल हो। राष्ट्रपति तैयप एर्दोगानले टर्कीको डाडाँनिल्स सडकमा एशिया र युरोपको बीचमा विशाल भोलुंगे पुलको उद्घाटन गरेका हुन्। यो पुल राष्ट्रपतिको सबैभन्दा विशेष परियोजनामा समावेश थियो। यसलाई कम समय र अधिक लागतमा बनाइएको छ। टर्कीलाई युरोप र एसियाली तटमा जोड्ने यो कानाकल पुल टर्की र दक्षिण कोरियाली फर्मको २.५ अर्ब युरो अर्थात् २.८ अर्ब डलर को लगानीमा निर्माण गरिएको हो। र राष्ट्रपति तैयप एर्दोगानको एके पार्टी पहिलो पटक २००२ मा सत्तामा आएको

थियो। प्रथम विश्व युद्धको अर्धधमा डाडाँनिल्समा फ्रान्सेली र बेलायती से नाको विरुद्धमा १९१५ मा ओटोमन जलसेनको जीतको वर्षगांठको समय पारेर गरिएको एक उद्घाटन समारोहमा राष्ट्रपति एर्दोगानले भने,‘यो कामले कयौ वर्षसम्म राज्यका लागि लाभ प्रदान गर्नेछ। यी परियोजनामा हाम्रो दे शको लगानी, कार्यदल र निर्यातलाई अगाडि बढाउनमा ठूलो हिस्सेदारीको काम गर्ने छ।’

एर्दोगानले भने,‘पुलको नाम र यसको उद्घाटनको दिन १८ मार्च १९१५ ले प्रथम विश्व युद्धमा ग्यालीपो ली अभियानको हिस्साको रूपमा ओटोमन सैनिकको जीतको सम्झना दिलाउँछ। हामी सधै इतिहास र भविष्य जोड्ने बारेमा कुरा गर्छौं।

आज हामी यसलाई गरिरहेका छौं।’ इस्तानबुलमा १५ अर्बको नहरको परि योजना लन्च गरिएको थियो। एदो गानले यसलाई गत वर्ष लन्च गर्दै क्रे जी प्रोजेक्ट भएको बताएका थिए। यस परियोजनाको उद्देश्य व्यस्त बोस्फोसर जलडमरुमा भएको दबाव टाढा र खनु रहेको थियो। यद्यपि आलोचकले टर्कीको आर्थिक संकट, पर्यावरणीय जोखिम र सार्वजनिक विरोधलाई हे दैं परियोजनाको व्यवहारिकतामा सवाल उठाएका छन्। पुलको टावर ३१८ मिटर अग्लो र कुल लम्बाइ ४.६ किमी छ। हालसम्म अनातोलिया र ग्यालीपोली प्रायद्विपबीच यात्राका लागि ५ घन्टा लाग्दथ्यो भने पुलको निर्माण भएपछि केवल ६ मिनेटमा यात्रा गर्न सकिने भएको छ।

KIM JONG IL : ON THE JUCHE IDEA-2

Treatise Sent to the National Seminar on the Juche Idea Held to Mark the 70 th Birthday of the Great Leader Comrade Kim Il Sung March 31, 1982

Their creative activity to conquer nature and bring about social progress accompanies struggle. The process of creation is precisely the process of struggle. Without struggle the creation of new things would be inconceivable. The process of replacement of an old social system with a new one and the social emancipation of the masses in particular is a process of fierce class struggle. A revolution begins with struggle and ends with struggle. The forces which go in for the preservation of an old system and life never give up their place of their own accord. A new system and life can be created only through the struggle to wipe out the old forces. All progress and changes made by humanity throughout history, after all, are the fruit of the popular masses’ creative struggle.

The process of their creative struggle is the process of developing themselves to be more powerful beings. The masses of the people have increased their creative ability while at the same time transforming nature and developing society. The history of social productive forces is the history of the growth of men’s creative capability to conquer nature. The history of social revolutions is the history of the process to strengthen the revolutionary power of the masses to reshape society. With growth in the creative ability of the masses, the socio- historical movement advances further.

The communist movement organized and developed by the working class is the highest form of creative movement in human history. This is a movement to build a society where the independence and creativity of the masses of the people are fully realized, the highest ideal of mankind which is fundamentally different from all class societies that have existed in history. The creative power of the masses, too, is exploited fully in the revolutionary movement of the working class. It is not until their involvement in the revolutionary movement of the working class, the communist movement, that the working masses whose creative activity has been restrained by the ruling classes during the whole period of antagonistic class societies, become genuine creators of history who transform the world to meet their own will and desire and shape their destiny in an independent manner.

The revolutionary movement, the creative activity of the masses, requires that the creative stand be always maintained firmly in the struggles to reshape nature and society. Adhering to the creative stand is indispensable to leading the revolutionary movement to victory. Only when they adhere to the creative stand, can the popular masses keep properly their position as masters of the revolution and construction, and fulfil their role as such. The creative stand is one that the masses of the people ought to maintain as transformers of nature and society, as shapers of their own destiny. Without maintaining this stand it would be impossible for them to reshape nature and society to meet their will and desire or hold their own destiny in their hands and shape it for themselves. Adherence to the creative stand is a sure guarantee for solving all problems by the efforts of the masses themselves to meet the requirement of the revolution and in accordance with their interests. As the leader instructed, the creative stand constitutes the fundamental method that must be relied on in the revolution and construction.

The revolutionary movement requires that one should depend firmly on the creative wisdom and strength of the masses and utilize them to the full. The masses are masters and the motive force of

the revolution and possessors of inexhaustible creative talents and strength. Only when one depends on their creative talents and strength, will one be able to understand the objective world correctly, solve all problems to suit the reality, and transform nature and society successfully. The creative stand provides the method by which to give an active stimulus to the creative power of the masses, push forward the revolution and construction on one’s own initiative, overcome the difficulties in the path of progress by the struggle of the masses, and ensure continued innovations and ceaseless advance.

The revolutionary movement takes place in a specific reality which is always diverse and undergoes ceaseless changes. It rejects all sorts of schemata and dogmas and opposes the outdated attitude of imitating others mechanically. A schematic viewpoint and a dogmatic way of thinking restrain creativity and prevent correct understanding of the ever-changing diverse realities and block the possibility of working out a scientific method of revolution and construction. Only when one bases oneself firmly on the specific reality and maintains a creative attitude towards everything, will one be able to identify the correct method of transforming nature and society and apply it skilfully. The creative stand represents the method whereby one rejects a dogmatic attitude and grasps the reality in its true perspective and concretely by one’s own thinking and solves all questions accordingly.

The creative stand constitutes the revolutionary method which enables one to meet most effectively the requirements of our time when the masses of the people have emerged as masters of history and when the revolutionary movement is highly developed. Our time requires that the role of the masses in the revolution and construction be enhanced to the highest degree and that all questions be solved creatively. The creative stand offers a sure guarantee for the victory of the revolution by enabling one to formulate a scientific revolutionary strategy and struggle policies in keeping with the development of our time and the new requirements of the revolution and ceaselessly increase the creative power of the popular masses.

4) THE PEOPLE’S CONSCIOUSNESS OF INDEPENDENCE PLAYS THE DECISIVE ROLE IN REVOLUTIONARY STRUGGLE

The revolution is propelled forward to victory by the conscious struggle of the masses of the people. The leader put in a new light the principle that the masses’ consciousness of independence plays the decisive role in the revolutionary struggle. Ideological consciousness determines and regulates all actions of man. Consciousness, essentially, is the highest quality that makes man superior to all beings and the most powerful in the world. It is the sophisticated function of man’s brain, the most developed of his physical organs. The brain plays the central role in the activity of human life, and

consciousness which is the function of the brain, commands all actions of man. Ideological consciousness reflects man’s desire and interests, and for this reason, it has the most active effect on his conduct. Without the determination and regulation of ideological consciousness, man’s independent and creative activities would be inconceivable.

If a man is to be an independent creative being, he must have the consciousness of independence. This consciousness means the awareness of one’s being the master of one’s own destiny and signifies the will to shape one’s destiny by one’s own initiative. Only when a man has the consciousness of independence can he conduct conscious activity to conquer nature and actively struggle against the oppressors who encroach and trample upon his independence. Man’s endeavour to acquire a scientific understanding of the world and transform it actively is none other than the manifestation of his consciousness; man’s role in transforming nature and society, after all, is the role of his ideological consciousness.

The consciousness of independence plays the decisive role in the masses’ revolutionary movement for independence. All revolutionary movements are conscious movements. A revolutionary movement begins with awakening people to an advanced idea and emerges victorious on the strength of the masses of the people who are armed with the advanced idea. Ideological consciousness is the decisive factor that determines man’s role in the revolution and construction. Ideological consciousness determines the class character of the actions of people who participate in the revolutionary movement. There can be no supraclass ideology in a class society, and what is basic to man’s ideological consciousness is his class awareness. People’s attitude towards the class struggle is determined by their class consciousness. Of course, people’s activities are based on their social and class positions and limited by them. But their social and class positions have effect on their actions always through their ideological consciousness. Which class interests people struggle for in a class society depends on which class ideology they have. Only when they have the ideology of an advanced class, the consciousness of independence, can they have a correct class standpoint and struggle for the victory of the revolution.

The will and fighting power of people demonstrated in the revolutionary movement are also determined by their ideological consciousness. The level of the willpower and strength demonstrated by the people is determined by their ideology. Only those who have a firm consciousness of independence will be able to take an indomitable attitude towards the revolution, actively participate in it with a strong will, and struggle to the end, overcoming all difficulties and trials. The masses’ revolutionary ability is unfathomable, but it

cannot find full expression if they are not ideologically awakened. Ideologically unawakened masses are unable to rise in the revolutionary struggle in spite of exploitation and oppression imposed upon them, nor can they successfully transform nature and society to meet their needs. Only those masses who are conscious of their class interests can demonstrate their revolutionary force to the full and guarantee victory in the revolution.

The role of ideological consciousness steadily increases with the development of the revolutionary movement. By nature, the communist movement, the highest stage of the revolutionary movement, requires a high degree of consciousness from people. The socialist and communist societies are built by the purposeful and conscious efforts of the popular masses. The role of ideological consciousness is incomparably enhanced when building socialism and communism after the seizure of political power and the establishment of the socialist system by the working class. Capitalism depends on the discipline of hunger and the rod, but socialism and communism rely on the high level of people’s consciousness. True, control is necessary in the socialist society which is transitional. But the more the remnants of old society are eliminated as progress is made in building socialism and communism, the greater becomes the significance of people’s consciousness. Socialism and communism provide all conditions for increasing the role of people’s ideological consciousness to the full. In the socialist society, the advanced ideology of the working class prevails all over the community. Capitalism subordinates even man’s thinking and action to money considerations, but socialism and communism make the masses of the people true masters of society, and therefore give full play to the revolutionary enthusiasm and creative zeal of the masses.

The tremendous role of ideological consciousness in the revolutionary struggle for socialism and communism is also connected with the characteristics of the revolutionary thought of the working class. The role of ideological consciousness in social progress depends on its class character and content. The reactionary ideology of the exploiting class hampers social progress, whereas the advanced ideology of the progressive class gives impetus to the development of society. The revolutionary ideology of the working class, the most independent class, has an incomparably greater revolutionary influence than any other advanced ideas in history. The revolutionary thought of the working class mirrors the laws of social development and the aspirations of the masses in a scientific manner, so that it becomes a great material force in social progress. It is a weapon with which to understand and change the reality and create the future. Unlike the reactionary thinking of the exploiting class which hinders the forward movement of history and

advocates the old moribund system, the revolutionary thought of the working class performs the mission to push forward and lead historical progress.

The revolutionary movement is a conscious movement, and for this reason one must always hold fast to people’s thinking as the main thing in the revolutionary struggle and construction work. Doing this is an important principle that must be maintained in the revolution and construction. Grasping man’s thinking as the main thing in the revolution and construction means solving all problems by attachin decisive importance to the ideological factor and enhancing the role of ideological consciousness. Attaching decisive importance to the ideological factor is a law of revolutionary movement. Material factors, too, play a great part in the revolutionary movement. But the existence of material conditions does not give rise to the revolution automatically. How to make use of these material conditions depends on people’s conscious activity. Whether these material conditions are prepared quickly or not depends on man’s activity. The revolution can be pushed forward only by the active struggle of the revolutionaries and the popular masses. Fundamentally speaking, a revolution does not always break out when all the necessary conditions exist, nor is it carried out always in favourable circumstances.Waiting with folded arms for all conditions to ripen is tantamount to refusing to make a revolution. Primary importance,therefore, should be given to the ideological factor in the revolutionary struggle and construction work, and on this basis strenuous efforts should be made to create all the necessary conditions.

Solving all problems by raising the level of people’s consciousness is the method inherent to the communists. The communists who struggle for the freedom and happiness of the people, lead the revolution to victory and fulfil their noble mission by awakening people ideologically and making them conscious and encouraging them to undertake the struggle of their own accord. The communists have a powerful ideological weapon capable of awakening all the people to activity. Although the capitalist class, too, strives to spread its ideology, capitalist thinking cannot be accepted by the masses as their own because it fundamentally conflicts with their interests. Only the working-class ideology which champions the interests of the working masses can be accepted by all the people, and it alone can dominate the whole society.

Doing everything by awakening people politically and ideologically is a solid guarantee for the triumph of the revolution and construction. Reliance on the high degree of the masses’ revolutionary consciousness will give a strong impetus to the revolutionary struggle and construction work, overcome unfavourable conditions and speed up the victory of the revolution.

4. THE GUIDING PRINCIPLES OF THE JUCHE IDEA

The guiding principles of the Juche idea are the guide to establishing Juche in Party and state activities, and in all spheres of revolution and construction. They are explicit fundamental principles which must be observed in successfully carrying out the revolution and construction by adhering to the independent and creative stands and enhancing the role of ideological consciousness. In order to apply the Juche idea to the revolution and construction it is essential to observe thoroughly the guiding principles of the Juche idea.

1) THE INDEPENDENT STAND MUST BE MAINTAINED

If the revolution and construction are to be carried out as required by the Juche idea, independence must be maintained and realized in Party and state activities. The leader laid down the principles of Juche in ideology,

independence in politics, self-sufficiency in the economy, and self-reliance in defence as the principles of realizing independence. The principles of Juche, independence, self- sufficiency and self-reliant defence are the guiding principles of realizing independence in the spheres of ideology, politics, the economy and defence.

(1) Juche in Ideology

Establishing Juche in ideology is the primary requirement of the masses’ revolutionary struggle for independence. The revolution and construction are man’s conscious activities. Establishing Juche in thinking, therefore, is the only way to establish Juche in politics, the economy, defence, and all other domains. To establish Juche in ideology means having the consciousness that one is the master of the revolution and construction, thinking and doing everything, centring on the revolution in one’s own country, and acquiring the viewpoint and attitude of solving all questions by one’s own talents and initiative. The party and people of a country are masters of the revolution in that country, and to carry out the revolution in one’s country successfully is the basic mission of the party and people of one’s country. The world revolution, too, will only be successful when the revolution in every country is successful and when, on this basis, mutual support and cooperation is given. For this reason, the party and people of every country must firmly establish Juche in ideology, and carry out the revolution and construction in their country in a responsible manner, with the attitude of masters.

In order to establish Juche in ideology, it is necessary to equip oneself with the revolutionary idea of the working class and with the policy of one’s party. The working class is an independent class, and their revolutionary thinking is an independent thinking. Only when one is equipped with the revolutionary thought of the working class, will one be able to carry out successfully the revolution and construction, however difficult and complex the situation is, with the awareness that one is the master of the revolution.

The policy of the revolutionary party of a country, the embodiment of the revolutionary thinking of the working class, is the guide to the revolution and construction in that country. One must equip oneself with one’s party policy and regard it as the guideline of thinking and practice. This is the only way to carry out the revolution and construction in accordance with the desire of one’s own people and the specific reality of one’s own country and fulfil one’s responsibility as master of the revolution.

When we say that we establish Juche in ideology, we precisely mean that we equip ourselves with the Juche idea and Party policy, the embodiment of the Juche idea, and establish the monolithic ideological system of the Party. Only when the whole Party and the whole society are imbued with the monolithic ideological system, will we be in a position to say that Juche in ideology has been firmly established. If one is to establish Juche in thinking, one must be well versed in one’s own things. Only when one knows the things of one’s country well, will one be able to solve all problems arising in the revolution and construction in an independent manner and to suit one’s specific situation and carry out the revolution and construction in conformity with the aspirations and requirements of one’s people. Only then will one be able also to love one’s country and people ardently and demonstrate a high degree of patriotic devotion and revolutionary enthusiasm.

Koreans must know well Korean history, geography, economics, culture and the custom of the Korean nation, and in particular our Party’s policy, its revolutionary history and revolutionary traditions. Only then will they be able to establish Juche

and become true Korean patriots, the Korean communists. In order to establish Juche in thinking, it is necessary to possess a high sense of national dignity and revolutionary pride. Without the sense of national pride that one's nation is inferior to none, without the pride and honour of the revolutionary people, it would be impossible to live up to one's conviction in an independent manner, uphold national independence and dignity and emerge victorious in the difficult revolutionary struggle. A nation with a strong sense of national dignity and revolutionary pride is unconquerable, but a nation without this attribute is powerless. The peoples of small countries who have long suffered oppression by foreign forces need so much the more the sense of national dignity and revolutionary pride. In the small countries where nihilism and flunkeyism towards big powers are nationally deep- rooted as a result of the imperialist policy of assimilating colonies and obliterating their national culture, they must give special attention to the struggle to increase the sense of national dignity and revolutionary pride. We must ensure that all the people cherish the dignity of the resourceful and courageous Korean nation, the sense of pride and honour of a people who is making a revolution under the guidance of the great leader in particular. The task of establishing Juche in ideology requires that national culture should be developed and that the cultural and technical levels of the masses raised.

We must build culture which is national in form and revolutionary and socialistic in content, Juche-oriented culture which agrees with our people's sentiments and is based on the working-class line. This will make people's ideological and spiritual life healthy and facilitate the establishment of Juche in ideology. In order to develop socialist national culture on a sound basis, we must thoroughly prevent imperialist cultural penetration and, at the same time, reject the tendency to return to the past and nihilist inclination with regard to the heritage of national culture, inherit and develop its fine traditions, and critically adopt progressive elements of foreign culture, which are congenial to our people's sentiments.

It is also necessary to make strenuous efforts to develop science and technology and raise the cultural and technical standards of the masses. This will enable the working people to become true masters of nature and society and get rid of the idea of worshipping and depending on others in the matter related to science and technology, and thoroughly establish Juche. If Juche is to be established in ideology, servility to big powers and all other outdated ideas should be opposed.

Establishing Juche in thinking itself means an ideological emancipation of people from the fetters of outdated ideas, and an ideological revolution to establish a new Juche outlook on the world. In order to establish Juche in ideology we must reject all sorts of outdated ideas which are contrary to the Juche idea, and thoroughly eliminate servitude to big powers in particular.

Flunkeyism is an attitude peculiar to slaves serving and worshipping big powers and developed countries, and an attitude of nihilism which means looking down upon one's own country and nation and despising them. If one is inclined to be servile, one would be in the habit of grovelling before others and following them: if others take to revisionism, one would follow suit; and if others adopt dogmatism, one would act likewise. As the leader said, if a person falls into flunkeyism, he would become a fool; if a nation is servile to big power, the country would go to ruin; and if a party is subservient to big powers, it would make a mess of the revolution and construction.

What is most harmful and dangerous at present is flunkeyism towards US imperialism in particular. This servility, which is expressed in the fear and worship of the United States, is doing a great harm to the revolutionary struggle of the people. The harmfulness

of this servility is most notable in south Korea today. Servility to US imperialism, which has been spread by the US imperialist aggressors and their stooges, is the most harmful ideological poison which is paralyzing people's national and class consciousness in south Korea and trampling upon the precious cultural heritage and beautiful customs of our nation. Unless the struggle is intensified to oppose the fear and worship of the United States among the south Korean people and to heighten their spirit of national independence, neither the victory of the south Korean revolution nor the independent reunification of the country would be possible.

The struggle to establish Juche and oppose flunkeyism towards big powers is a serious question on which the destiny of the revolution depends. We will continue to intensify the struggle to eliminate flunkeyism and establish Juche in ideology and thus guarantee the ultimate victory of the Korean revolution.

(2) Independence in Politics

Politics is of decisive significance in social life. Without independence in politics it would be impossible to talk about independence at all. Juche in ideology is expressed, above all, by independence in politics, and self-sufficiency in the economy and self-reliance in defence, too, are guaranteed by independence in politics. Maintaining independence in politics means upholding national independence and sovereignty of one's people, defending their interests and conducting politics by relying on them. As the leader instructed, political independence is the first criterion and the life and soul of an independent sovereign state. Only when a nation maintains political independence, will it be able to ensure independence and freedom and be happy and prosperous. The revolution is a struggle to win political independence before anything else. Since all questions related to revolution and construction depends directly on politics, it can be said that the destiny of the revolutionary cause is determined, after all, by political independence. In order to ensure political independence, it is imperative to set up a people's government.

Man's right to independence finds typical expression in state power. So the working class and the masses of the people, to realize independence completely, must first of all become masters of state power. Only when they hold state power in their hands and become true masters of state and society, will they be able to attain political independence and lead an independent and creative life. In order to guarantee political independence it is necessary to build internal political forces. Political forces are the main component of the revolutionary forces. Only when one builds strong internal political forces and relies on them, will one be able to win and preserve sovereignty and ensure independent politics. If powerful internal political forces are to be developed, it is imperative to strengthen the party, the leading revolutionary force, and achieve the unity and solidarity of the entire population based on the worker-peasant alliance with the working class at its core. What is most important here is to rally all the people closely around the party and the leader. When the party and the people are solidly united into a single political force, they will be able to display boundless strength and emerge victorious in the revolution and construction.

If one is to ensure political independence, one must have one's own guiding thought, work out one's policy by oneself in accordance with one's decision, and carry it through. The main thing in politics is to formulate policies and implement them. It can be said that independent politics consists in formulating and implementing all policies independently. Yielding to foreign pressure and tolerating foreign intervention in politics or acting at the instigation of others would make it impossible to maintain principle and consistency, and would lead the revolution and construction to failure. Our Party has laid down and implemented all its policies

independently in accordance with the interests of our people and the specific conditions of our country, with the Juche idea as the only guiding ideology, under the wise guidance of the leader. That is why it has always won shining victories in the revolution and construction. In order to ensure independence in politics, it is imperative to exercise complete sovereignty and equality in foreign relations.

Independence of a party and a state is expressed, after all, in foreign relations. To exercise complete sovereignty and equality in foreign relations is fundamental in ensuring political independence. Sovereignty is an inviolable right of all parties, all countries, and all peoples. There are big and small parties, big and small countries, and economically developed and underdeveloped peoples in the world, but all parties, all countries and peoples are equal and independent. No one should encroach upon the sovereignty of others and no one should tolerate encroachment on one's sovereignty. Independence is not in conflict with internationalism but is the basis of its strengthening. Just as the world revolution is inconceivable without the revolution in one's own country, internationalism divorced from independence cannot exist. As a matter of principle, internationalist solidarity must be based on freedom of choice and equality. Only when it is founded on independence, will internationalist solidarity become based on free choice and equality and become genuine and durable.

Our Party is adhering to the policy of strengthening the solidarity of the socialist countries and the international communist movement on the basis of opposing imperialism and giving support to national-liberation movements in colonies and the international working-class movement, continuing advance to socialism and communism, and observing the principles of noninterference in each other's internal affairs, mutual respect, equality and mutual benefit. Our country is also adhering to the policy of joining forces with non-aligned countries, the newly-emerging nations, on the principles of respect for territorial integrity and state power, nonaggression, noninterference in each other's internal affairs, equality and mutual benefit, and of cooperating with all countries which are friendly towards us. In the future, too, we will uphold sovereignty and equality in foreign relations and maintain the principle of combining independence with internationalism.

(3) Self-Sufficiency in the Economy

The economy is the material basis of social life. Economic self-sufficiency enables one to consolidate the independence of one's country and live independently, provides a sure guarantee for Juche in ideology, independence in politics, and self- reliance in defence and ensures rich material and cultural lives for the people. In order to implement the principle of economic self- sufficiency, one must build an independent national economy. Building an independent national economy means building an economy which is free from dependence on others and which stands on its own feet, an economy which serves one's own people and develops on the strength of the resources of one's own country and by the efforts of one's own people. Such an economy makes it possible to develop the productive forces quickly by utilizing the nation's natural resources in a rational and integrated way, improve the people's living standard continuously, strengthen the material and technical foundations of socialism, and increase the nation's political, economic and military power. It also ensures the exercise of complete sovereignty and equality in political and economic affairs in international relations and contributes to strengthening the world's anti-imperialist, independent forces and socialist forces. It is vital to build an independent national economy particularly in those countries which were backward economically and technically because of imperialist

domination and plunder in the past. Only when they build an independent national economy in these countries, will they be able to repel the new colonial policy of the imperialists, free themselves completely from their domination and exploitation, wipe out national inequality, and vigorously advance on the road of socialism.

In order to build an independent national economy, it is essential to adhere to the principle of self-reliance in economic construction. Self-reliance is the revolutionary spirit and a principle of struggle of the communists in carrying out the revolution by their own initiative. One must believe in one's own strength and depend on it in economic construction, just as in all other activities for the revolution and construction. A people who energetically struggle, with confidence in their own capability, will be able to do any difficult work. But a people who have no faith in their own power but only look up to others, will not do anything successfully. Only when one mobilizes the efforts of one's people and the resources of one's country and relies on one's own financial resources and technology on the principle of self-reliance, will one be able to develop the economy quickly at one's own desire, overcome all difficulties and bring prosperity to the country.

If an independent national economy is to be built, the economy must be developed in a diversified and integral manner. Unlike the capitalist economy which is geared to make money, the socialist independent economy is always aimed at meeting the demands of the country and the people. So an independent economy should naturally be developed in such a multifarious and integral way as to produce independently heavy and light industry goods and agricultural products to make the country rich and powerful and improve the people's living standard. Such an economy can also develop safely and quickly on a solid basis. In order to build an independent economy which is developed in a multifarious and comprehensive way, it is necessary, as our practical experience shows, to follow the line of giving preference to the development of heavy industry and developing light industry and agriculture simultaneously. Heavy industry with the machine-building industry as its backbone is the pillar of an independent national economy. Heavy industry developed in such a way can guarantee economic and technical independence and accelerate the development of light industry and agriculture and the national economy as a whole on the basis of modern technology.

Moreover, simultaneous development of light industry and agriculture, along with heavy industry, can ensure a systematic improvement of the people's living standard and boost the development of heavy industry itself. Solving the problem of food on one's own through successful farming, in particular, is of tremendous significance in providing the people with stabilized living conditions and an independent life. Equipping the economy with modern techniques and training the nation's technical cadres on an extensive scale are indispensable for the construction of an independent national economy. Technical independence is absolutely necessary for economic independence. When one has one's own developed techniques, one will be able to develop and use the natural resources of the country effectively and develop the national economy in a diversified manner. Developed technology also provides the possibility to free the working masses from backbreaking labour, narrow down the differences between physical and mental labour and resolve independently the difficult and complex problems arising in economic and defence construction. Eliminating technical backwardness from the national economy and equipping it with modern techniques is a revolution. Only when the technical revolution is accelerated continuously through the mobilization of all possibilities

in every sector, will technology develop quickly and the country attain economic and technical independence in a short time.

Solving the question of the nation's technical personnel is a major factor in the struggle for economic and technical independence. This is essential to guaranteeing economic and technological progress by one's own initiative. This is a particularly important task in building a new society for those countries which were under the yoke of imperialism in the past and which consequently were far removed from modern science and technical development. Therefore, in order to undertake the technical revolution and attain economic and technical independence, one must put a lot of effort into the cultural revolution and thus raise the cultural and technical levels of the working masses and train an army of national technical cadres. We must resolutely implement the leader's policy of intellectualizing the whole society, further raise the cultural and technical levels of the working masses, improve the qualities of technical cadres, and train more technicians better.

In order to build an independent national economy, it is necessary to establish reliable and independent sources of raw materials and fuel. Depending on others for raw materials and fuel is as good as leaving one's economic lifeline in the hands of others. If one is to be economically self-sufficient and develop the economy on a safe basis and with a long-term perspective, one must depend on one's own raw-material and fuel sources and mainly meet one's own demand for them. To this end, one must exploit the natural resources of one's country to the maximum and utilize them rationally and, at the same time, develop the industry to be a Juche-oriented one which relies on domestic raw materials and fuel from the outset. Building an independent national economy on the principle of self-reliance does not mean building an economy in isolation. An independent economy is opposed to foreign economic domination and subjugation; but it does not rule out international economic cooperation. Close economic and technical cooperation between socialist countries and newly- emerging nations, in particular, plays an important part in ensuring economic self-sufficiency in these countries and in increasing their economic power.

Today, the peoples of newly-emerging countries are struggling against the US and other imperialists' policy of aggression and plunder, in defence of their national sovereignty and natural resources, and in order to put an end to the old economic order by which a few capitalist powers have exploited and plundered at will the majority of the countries and peoples throughout the world, and to establish a new fair world economic order.

The newly-emerging countries have inexhaustible manpower resources and natural wealth and huge economic potentialities. They also have a good deal of valuable experience and techniques which can be shared and exchanged. If they strengthen economic and technical cooperation and vigorously struggle with their forces united, the newly-emerging countries and peoples will be able to thwart the imperialist policy of aggression and plunder, uphold their national dignity and right to survival, and achieve economic self-sufficiency and prosperity in a short period without depending on great powers.

The important task confronting us today in building the socialist independent national economy is to accelerate the Juche-orientation, modernization and scientization of the national economy. As the leader said explicitly, the Juche-orientation, modernization and scientization of the national economy constitute the strategic line that must be consistently followed in economic construction for socialism and communism. By pushing forward the Juche-orientation, modernization and scientization of the national economy, holding on fast to the line of building the independent national economy, we must further

strengthen the independence and Juche character of the national economy, continue to modernize technical equipment and put all productive and management activities completely on a scientific basis.

(4) Self-Reliance in Defence

Self-reliance in defence is a fundamental principle of an independent sovereign state. A state without self-reliant armed forces capable of defending the country from the enemies at home and abroad when imperialism exists cannot, in fact, be called a completely independent sovereign state. Imperialism is a constant cause of war, and the main force of aggression and war today is US imperialism. As the leader said, we do not want war, nor are we afraid of it, nor do we beg peace from the imperialists. The best way to preserve national independence and peace and win the revolutionary cause is to counter the imperialist war of aggression with the war of liberation, answer the counterrevolutionary violence of reaction with revolutionary violence, and always meet the imperialist moves of aggression and war in full preparedness. For this purpose, we must implement the principle of self- reliance in defence. Self-reliant defence is a military guarantee for a nation's political independence and economic self-sufficiency. Only when one implements the principle of self-reliant defence, will one be able to repel imperialist aggression and intervention, defend the nation's political independence and economic self- sufficiency and safeguard the revolutionary achievements and the security of the people.

Implementing the principle of self-reliant defence means defending one's country by one's own efforts. Of course, one may receive aid in national defence from fraternal countries and friends. But it is impossible to depend on others for the defence of one's own country. In any case, the main thing is one's own strength. Only when one is strong, will foreign aid prove effective. In national defence, therefore, one should rely on the efforts of one's own people and one's own defence capability before anything else. Defence work, too, is an undertaking for the people and of the people themselves. If all the people participate in unison in the national-liberation struggle and in the defence of the country, under the leadership of the revolutionary party, they will be able to repel all imperialist aggressors and safeguard national independence and revolutionary achievements.

In order to implement the principle of self-reliant defence, one must have armed forces capable of defending one's country. Such armed forces must embrace the sons and daughters of the working people. An army whose men and commanding officers come from among the workers, peasants and other working people, can guarantee unity between the army and the people, and between superiors and subordinates, and become a truly self-reliant people's army which safeguards national independence and revolutionary achievements and serves the people.

If the principle of self-reliant defence is to be implemented, a defence system involving all the people and the whole country must be established. The establishment of such a defence system requires that the whole of the army must be turned into a cadre army and modernized. Only when the whole army is a cadre army, will it become strong and provide the necessary force of commanders and multiply its strength in case of need. And a modernized army which blends its politico-ideological superiority with modern technology will become a really unconquerable revolutionary army. In order to set up an all-people, all-nation defence system, it is also necessary to arm all the people and fortify the whole country. When all the people are under arms and the whole country becomes a fortress, all the people can be mobilized to crush the enemy as soon as it comes in to attack from any quarter, and defend the country from imperialist aggression with credit.

Contd in next issue.....

ठेकेदारलाई...

ठेकेदारलाई...

भन्ने मान्यताका साथ यस्तो व्यवस्था ल्याइएको बताए । उनले भने, ‘ठेक्कापट्टा र चलअचल सम्बन्धी व्यवहारमा संलग्न नरहेको हुनुपर्ने भन्नुको अर्थ स्वार्थ जोडिएका व्यक्तिकरू निर्वाचनमा प्रतिस्पर्धा गरेर निर्वाचित बन्नुहुँदैन, त्यसले स्वार्थको द्वन्द्व हुन्छ भन्ने हाम्रो दृष्टिकोण हो ।’

आयोगले स्थानीय तहलाई कुनै जिन्सी वा नगद बुझाउन बाँकी भएको व्यक्तिसमेत उम्मेदवार हुन नसक्ने व्यवस्था गरेको हो ।

निर्वाचन आयोगले स्थानीय तह निर्वाचनसम्बन्धी कानूनमा भएको व्यवस्था र के ही थप अवधारणा अघि सारेर उमेदवारहरूले स्वघोषणा गर्नुपर्ने विषयवस्तु सार्वजनिक गरेको हो । उमेदवारले प्रचलित कानूनमा तोकिएका सबै कागजात बुझाउनुपर्छ ।

ग्यास...

विक्रेतालाई बिक्री वितरण बन्द गरेका हुन् । कमिसन कटौतीको निर्णय नसच्याए चैत २० गतेदेखि देशभर ग्याँस र पेट्रोलियम पदार्थको बिक्री बन्द गर्ने चेतावनी उनीहरूले दिएका छन् । निगमले पेट्रोलियम विक्रेतालाई प्रतिशतको आधारमा दिँदै आएको कमिसन २०७८ फागुन १९ गतेबाट बन्द गरेको थियो । उक्त कमिसन पाउनुपर्ने र २०७७ मंसिर १८ गतेबाट स्थगन गरिएको प्राविधिक नोक्सानीका सम्बन्धमा गुणस्तर तथा नापतौल विभागका महानिर्देशक नेतृत्वको अध्ययन समितिको प्रतिवेदनअनुसार लागु गर्नुपर्ने मुख्य माग राखेर उनीहरूले चैत ५ गतेदेखि आन्दोलन जारी राखेका छन् ।

पूर्वघोषित आन्दोलनको कार्यक्रम अनुसार चैत ६ गतेबाट सबै एलपी ग्यास उद्योगहरूले नेपाल आयल निगमबाट पीडीओ खरिद रोकेका थिए । यस्तै एलपी ग्याँस उद्योगहरूले चैत १४ गतेदेखि सबै नाकाहरूबाट भन्सार छुटाउने काम रोकेका थिए ।

देउवाको...

प्रतिरक्षात्मक कूटनीति अख्तियार गर्दै आएको थियो । तर अहिले भारतले विगतको नकारात्मक छवि सुधार गरी पुन: प्रोएक्टिभ’ कूटनीतिक भूमिका निर्वाह गर्न खोजेको देखिन्छ ।

नेपालले नयाँ नक्सा जारी गरेपछि नेपालका प्रधानमन्त्रीको यो पहिलो नयाँ दिल्ली भ्रमण हो । भारतसँग उच्च राजनीतिक एवं कूटनीतिक तहमा सौहार्दपूर्ण वार्ता र संवादको ढोका खोल्नु देउवाको पहिलो प्राथमिकता हुनेछ । नोभेम्बर २०१९ मा लिम्पियाधुरा कालापानी लिपुलेक क्षेत्रको करिब ३८५ वर्गकिलोमिटर नेपाली भूभाग गाभेर भारतले विवादास्पद नयाँ नक्सा प्रकाशित गरेपछि नेपाल भारत सम्बन्धको इतिहासमै गम्भीर कूटनीतिकम सकट विद्यमान रहेको छ । १८०० किलोमिटरभन्दा बढी खुला सीमा भएकै नेपाल र भारतबीच बहुआयामिक र घनिष्ट सम्बन्ध भएकाले औपचारिकता र शिष्टताका लागि द्विपक्षीय संवाद भए पनि नयाँ नक्सा प्रकाशन भएपछि नेपाल भारत सम्बन्ध विश्वासको सकटबाट गुज्रिरहेको छ । भारतले विवादित नक्सा प्रकाशन गरेपछि पूर्ववर्ती केपी ओलीको कार्यकालमा उच्च राजनीतिक तथा कूटनीतिक तहमा सौहार्दपूर्ण संवाद हुन सकेको थिएन । ओलीले आधारभूत कूटनीतिक प्रोटोकललाई समेत बेवास्ता गरी रअ प्रमुख सामन्त गोलयर्सँग रहस्यमय र अपारदर्शी रूपमा आफ्नै भेटवार्ता गरेर संवादको स्तर खुफिया एजेन्सीका प्रमुखको स्तरमा फारेका थिए । ग्लास्गोमा देगवा र मोदीबीच भेटवार्ता भएपछि बल्ल उच्च राजनीतिक तहको संवाद आइसब्रेक भएको थियो ।

नेपाल र भारतले प्रकाशित गरेका नयाँ नक्सा र सीमा विवाद सबभन्दा जटिल र विवादित विषय हुन् । नेपालको सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधीनता र अस्मितासँग जोडिएका सबै विवादित विषय भेटवार्ताका क्रममा देउवाले मोदीसँग गम्भीरतापूर्वक उठाउनुपर्नेछ । त्यस्तै नेपाल र भारतबीच विगतमा भएका सबै सन्धि, सहमति र समझदारी पुनरावलोकन गरी सुझाव दिने उद्देश्यले २०७२ मा प्रवृद्ध व्यक्ति समूह (इपिजी) गठन भएको थियो । करिब दुई वर्ष लामो अध्ययन, अनुसन्धान र छलफल, परामर्श गरी सहमतिका आधारमा इपिजी प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो । तर प्रतिवेदन तयार भएको चार वर्षसम्म पनि भारत सरकारको अनिच्छाका कारण औपचारिक रूपमा बुझाइएको छैन । इपिजी प्रतिवेदन बुझ्न भारत तयार भयो भने सन् १९५० को असमान सन्धि लगायत नेपाल भारतका अन्य विषय समाधानका दृष्टिले अनुकूल वातावरण सिर्जना हुनेछ । इपिजी प्रतिवेदन बुझाउने वातावरण तयार गर्न देउवा सफल भए भने यो भ्रमण नेपाल भारत सम्बन्धका दृष्टिले माइलस्टोन हुनेछ ।

नेपाल र भारतबीच ७४ देखि ८४ स्थानमा सीमा विवाद रहेको सीमाविद्हरूले बताउँदै आएका छन् । नवलपरासीको सुस्तामा भारतीय पक्षले १४ हजार हेक्टर वढी जमिन कब्जा गरेका छन् । पूर्वको अन्तुदेखि सुदूरपश्चिमको कञ्चनपुरसम्म भारतले नेपालको भूभाग अतिक्रमण गर्ने क्रम रोकेको छैन । सीमा स्तम्भहरू फाल्ने र सागेँ गरेर नेपाली भूभागमाथि धावा बोल्ने क्रम जारी छ । लालपुर्जा नेपालको छ तर जमिन भारततिर पारिएको पीडा सीमाबासीहरूले भोगिरहेका छन् । सीमामा भारतीय अर्ध सैनिक बल एसएसबीको ज्यादती बढ्दो छ । दिनदहाडै नेपालभित्र पसेर भारतीय एसएसबी नेपालको हत्या गर्न समेत पछि परेका छैनन् । महाकाली नदी तदैँ गर्दा तुइन काटिदिएर नेपाली युवालाई महाकालीको भेलमा बेपता गरेका छन्, एसएसबीले । कालापानी क्षेत्रमा जनगणना गर्नका लागि नेपाललाई भारतले प्रवेश नै दिएन । दशगञ्जा क्षेत्रमा बडेमानका बाँध र सडक बनाएर वर्षायाममा नेपालको तराई भूभागलाई भारतले बर्सेनि डुबानमा पादैँ आएको छ । अहिले धमाधम अन्तर्राष्ट्रिय नियम र कानुनको धज्जी उडाउँदै भारतले महाकाली नदीको धार नै परिवर्तन गर्न स्काभेटर चलाइरहेको छ । भारतले नेपालमाथि गरिरहेको हेपाहा व्यवहारप्रति देउवाले भारतीय समकक्षीसँग शिर नभुकाइ कुराकानी गर्न सक्नुपर्छ ।

कोसी ब्यारेज बनाउँदा बेदखली गरिएका स्थानीयहरूले अझै मुआब्जा पाएका छैनन् । गण्डक नहरबाट भारतले सम्पूर्ण पानी लगेर आफ्नो भूमि सिंचाइ गरिरहेको छ । महाकाली परियोजनाको डिफीआर समेत अझै तयार भएको छैन । अपर कर्णाली ऊर्जा परियोजना कब्जामा लिएर राखेको छ । हुलाकी राजमार्गको निर्माणले गति लिएको छैन । कनेक्टिभिटी, पूर्वाधार विकास तथा ऊर्जा परियोजना जस्ता विषयलाई द्विपक्षीय संवादको औपचारिक कार्यसूची बनाएर ठोस सहमतिमा पुर्नुपर्ने आवश्यकता छ । तर छिमेकी केन्द्रित नीति भने नेपालको हितमा छैन । छिमेकी शक्तिराष्ट्रहरूसँग कूटनीतिक सन्तुलन र साभेदारी नेपालको विदेश नीतिको स्थायी सिद्धान्त हो । त्यसैले राष्ट्रिय हित, आर्थिक विकास र राजनीतिक स्थिरताका लागि दातृराष्ट्र तथा दातृ निकायसँग विकास साभेदारी नै नेपालको विदेश नीति र विकासको मार्गचित्र हो । छिमेकीसँगको सम्बन्धलाई विशेष प्राथमिकता दिएर अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धलाई विविधिकरण गर्ने देउवाको कूटनीति अभिप्रेरित भएको रूसको विपक्ष र युकेनको पक्षमा उभिनुले प्रस्ट पारेको भनिए पनि देउवा अमेरिकी कित्तामा सामेल भएको कूटनीतिकवृत्तको बुझाइ छ ।

राष्ट्रिय एकता, भौगोलिक अखण्डता, सार्वभौमिक स्वतन्त्रता, राष्ट्रहित, संयुक्त राष्ट्र सघको वडापत्र, पञ्चशील, असंलग्नता र विश्वशान्ति तथा सहअस्तित्व नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा विदेश नीतिका मार्गनिर्देशक सिद्धान्त हुन् । स्थापनाकालदेखि नै नेपालले छिमेकीसँगको राजनीतिक, भूराजनीतिक, कूटनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा व्यापारिक सम्बन्धलाई सर्वोच्च प्राथमिकता दिँदै आएको छ । भारत र चीन नेपालका केवल छिमेकी मात्र होइनन, उदीयमान शक्तिराष्ट्र तथा नेपालका प्रमुख विकास साभेदार समेत हुन् । त्यसैले छिमेकीसँगको सम्बन्धलाई प्राथमिकता दिँदै भारत र चीनबीच कूटनीतिक सन्तुलन कायम गर्नु नेपालको विदेश नीतिको आधारभूत सिद्धान्त हो । भारत र चीनबीचको कूटनीतिक सन्तुलन नेपालको भूराजनीतिक यथार्थ पनि हो । त्यसैले नेपालले सदैव चीन र भारतबीच सन्तुलिन कूटनीति अवलम्बन गर्नैपर्छ । दिल्ली गएर चीन विरोधी प्रकृतिका सहमति यदि देउवाले गरे भने त्यो राष्ट्रकै निम्ति प्रत्युत्पादक हुन सक्छ ।

नेपाल अहिले पनि सार्कको अध्यक्ष हो । लामो समयदेखि सार्क सम्मेलन हुन सकेको छैन । भारत र पाकिस्तानबीचको शत्रुतापूर्ण सम्बन्धले सार्क धरापमा परेको छ । भारत सार्कलाई थाँती राखेर विमस्टेकलाई अघि बढाइरहेको छ । देउवाले समकक्षी मोदीसँग सार्कको सम्मेलनवारे द्विपक्षीय संवाद गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस्तै गौतम बुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा जहाज अवतरण गर्दा गोरखपुरको आकाश भएर एयर इन्टी रुटका लागि आग्रह गर्ने, हिउँदयाम सकिएपछि नेपाललाई बढी हुने विद्युत (सरप्लस इनर्जी) खरिद गर्न भारतलाई आग्रह, सीमापार रेलमार्ग, रक्सौल काठमाडौँ रेलमार्ग, वाढी र डुबान नियन्त्रण, नेपाली अदुवा, अलैची, अम्लिसो लगायतका उत्पादन भारतीय बजारमा निर्वाध प्रवेशका लागि आग्रह, पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय परियोजनाको डीपीआर टुंग्याउने विषयमा प्रधानमन्त्री देउवाले मोदीसँग आग्रह गर्ने भ्रमणकमा एजेन्डाहरू तय भएको परराष्ट्र मन्त्रालय स्रोतको भनाइ छ ।

महाकालीको...

भारततर्फ नै लगिसकेका छन्,’ ती अधिकारीले भने । २४ फागुनमा दाचुला सदरमुकाम खलंगाको बंगाबगड क्षेत्रमा पनि नेपालतर्फ भारतीय जेसवी प्रवेश गरेको थियो । स्थानीयले विरोध गर्दा भारतीयले आक्रमण गरेपछि दुईतर्फी ढुंगा हानाहान भएको स्थानीय सुरज जोशीले बताए । ‘दुई देशका नागरिकबीच सम्बन्ध बिग्रिरहेको छ, तर यो विषयमा सरकार अझै गम्भीर देखिँदैन,’ उनले भने । बंगाबगडको ढुंगा हानाहानपछि ५ चैतमा दुई देशका अधिकारीबीच वार्ता भएको थियो । दाचुंलाका तत्कालीन सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी शिवराज जोशी र भारत पिथौरागढ धाचुंलाका एसडिएम अनिल शुक्लाबीच दुई पक्षको सहमतिमा मात्रै तटबन्ध निर्माण गर्ने सहमति भएको थियो । भारतले नदीमा एकोहोरो एस्काभेटर नलगाउने तथा नेपालतिर क्षति हुने गरी संरचना नवनाउने सहमति भएको थियो । तर, फेरि नेपाली पक्षलाई कुनै जानकारी नै नदिँदै एस्काभेटर पठाएको गुनासो स्थानीयले गरेपछि दाचुंला प्रशासनले सशस्त्रलाई कलोन क्षेत्रमा पठाएको थियो ।

नेपालमा असर पर्ने गरी पारिपट्टि भारतले धमाधम तटबन्ध बनाइरहेका बेला कलोन क्षेत्रमा नेपालतर्फको तटबन्ध निर्माण योजना भने अलपत्र परेको छ । कलोन क्षेत्रमा एक सय १० मिटर र श्रीवगड क्षेत्रमा ५० मिटर लामो आठ फिट अग्लो तटबन्ध बनाउन ०७५ मा राजेन्द्र निर्माण सेवाले ठेक्का पाएको थियो । ०७७ मा सक्ने गरी पाएको ठेक्काको यही चैतसम्म म्याद थपिएको छ । तर, श्रीवगड क्षेत्रमा केही काम भए पनि कलोन क्षेत्रमा भने सुरु भएको छैन । पटक-पटक ताकेता गर्दा पनि काम नगरेको महाकाली नदी नियन्त्रण आ्योजना दाचुंलाका सूचना अधिकारी ईर्जिनियर स्मित श्रेष्ठले बताए । यो ठेकेदार कम्पनी डडेल्धुराको पशुराम नगरपालिकाका मेयर एवं कांग्रेस डडेल्धुराका सभापति भीमबहादुर साउदको हो ।

ठेकेदारले तटबन्ध निर्माण अलपत्र पारेपछि स्थानीयले पनि आइतबार जिल्ला प्रशासन कार्यालय दाचुंलामा ध्यानाकर्षण गराएका छन् । वर्षायाममा नदीको धार नेपालतर्फ फर्किएर क्षति पुग्ने जोखिम बढेको कलोनका स्थानीय सुरेन्द्रराज जोशीले बताए । कलोन क्षेत्रको महाकाली नदी किनारमा ग्याविन जालीको तटबन्ध निर्माण गरिएको भए पनि गत बर्खामा नदीले बगाएको थियो । एकातर्फ भारतले निरन्तर नेपालको ढुंगा लगेर नदीको धार परिवर्तन गर्ने, अर्कोतिर नेपालको तटबन्ध नबल्ने हो भने सदरमुकाम पूरै जोखिममा पर्ने स्थानीयको चिन्ता छ ।

दाचुंला सदरमुकाम खलंगापारिदेखि कलोन क्षेत्रसम्म महाकाली किनारमा भारतले एक किलोमिटर लामो तटबन्ध निर्माण गरिरहेको छ । नदी क्षेत्र नै अतिक्रमण गरेर तटबन्ध निर्माण गरिरहेको महाकाली नदी नियन्त्रण आ्योजना प्रमुख कमलसिंह महतले बताए । ‘अहिले बनाइरहेको तटबन्ध पुरानो तटबन्धभन्दा आठ मिटर नदीभित्र पसेको छ,’ उनले भने । अहिलेको तटबन्ध बजार क्षेत्रलाई लक्षित गरेर बनाएको महतको भनाइ छ ।

यसअघि नै भारतले एकतर्फी रूपमा महाकालीको धार परिवर्तन गरेर नेपालतर्फ फर्काउने काम सुरु गरेपछि विरोध भएको थियो । पछिल्लोपटक एक साताअघि मात्रै हाम्रोतर्फबाट तत्कालीन सहायक सिडिओ शिवराज जोशी र भारततर्फबाट पिथौरागढ जिल्लाका एसडिएम अनिल शुक्लासहितको छलफलमा तटबन्धको काम द्विपक्षीय सहमतिमा मात्र अघि बढाउने सहमति भएको थियो । सीमानदीमा एकतर्फी एस्काभेटर नलगाउने तथा नेपालतिर क्षति हुने गरी संरचना नवनाउने सहमति भएको थियो । तर, फेरि हिजो (शनिबार)देखि नेपाली पक्षलाई जानकारीसमेत नदिँदै भारतले सदरमुकाममाथिको कलोन क्षेत्रको महाकालीमा एस्काभेटर लगाएर नेपालतर्फको तटबन्धसमेत भत्किने गरी महाकालीको धार परिवर्तन गर्न थाल्यो । स्थानीयले गुनासो गरेपछि सशस्त्र प्रहरी परिचालन गरेर एस्काभेटरको चावी नियन्त्रणमा लिएका हुन् । ढुंगा निकाल्दै धार परिवर्तन गरिरहेको भारतीय एस्काभेटर नेपाली क्षेत्रमै पुगेको थियो ।

चिनिया...

मेक्सिको, जर्जिया, टर्की, क्रोयशिया, हंगेरी, साउदी, यूएई, आशियान देशहरू, अफ्रिका र ल्याटिन अमेरिका आदि यसका उदाहरणहरू हुन् ।

रूसलाई छिन्निभन्त पार्न अमेरिकाले युक्रैनमा के गर्दै आएको थियो भन्ने कुरा सन् २०१४ को कुदेखि त्यहाँका ३० वटा जैविक हतियार उत्पादनका प्रयोगशालाहरूले स्पष्ट पारिसकेका छन् । एमसीसीलाई ‘पाण्डोरा वाक्स’को संज्ञा दिइसकेको चीन युक्रैनलाई हेरेर नेपालको भू-राजनीतिप्रति सजग भैसकेको छ । अब नेपालको स्थिति हिजोको जस्तो मुखमा रामराम बगलीमा छुराको दलाल चरित्रबाट अघी बढिरहन असम्भव छ । रूसका विरुद्धमा अमेरिका र नेटोले गर्दै आएका धोकाधडी एवं गुप्त षडयन्त्रहरूलाई मौन समर्थन गरेर युक्रैन संकटमा रूसका विरुद्धमा मतदान र वक्तव्यबाजी गर्ने नियती अब साफ हुने वाला छ ।

चिनियाँ विदेश मन्त्रीको नेपाल भ्रमण ‘जोगी देखेर भैसी डराउने, भैसी देखेर जोगी डराउने’ मनोविज्ञानका विचमा पुरा भएको छ । आजसम्म चीनमा राजदुत नियुक्त नगर्नु, बिआरआईअन्तर्गतका सम्झौताहरू अगाडि नबढाउनु, इण्डो-प्यासिफिक रणनीतिमा हस्ताक्षर गर्नु, बिआरआई सम्झौताभन्दा पछाडि भएको एमसीसीलाई राष्ट्रिय मुद्दा बनाएर पारित गर्नु र युक्रैन संकटमा नेटोको पक्षमा उभिनु जस्ता घटनाहरूलाई मध्यनजर राखेर इण्डो-पश्चिमाको मनोविज्ञान बुझ्न वाड नेपाल आएका थिए । युक्रैन घटनापछी विश्वभरी नयाँ समिकरण बन्दैछ । यसैअनुसार सबैले विदेश नीतिमा पुनर्विचार गर्दै छन । देउवा नेतृत्वको सत्ता खुलेर पश्चिमाहरूको पक्ष र एशियाली देशहरूको विपक्षमा उभिएपछी देशमा संकटको बादल मडारिन सुरु गरेको छ ।

दलाल सत्ताको भूमिकाले नेपाललाई अमेरिकाले युक्रेनीहरूलाई जस्तै बलीका बोका बनाउने खतरा प्रवल भएको छ । बेलैमा नजागे वात्प्य शक्तिहरूको द्वन्दको चपेटामा परेर नेपालीहरू शरणार्थीमा परिणत हुन असम्भव छैन ।

(राजनीतिक विश्लेषक दाहालको फेसबुक स्टेटसबाट साभार)

शनिबार...

घाटा भए पनि एकैपटक समायोजन हुनेगरी न-नाफा, न-घाटा अवस्थामा सञ्चालन गर्न दिनुपर्ने सुझाएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलको मूल्य १ सय २० डलर पुगेको छ । यसअघि १ सय ३५ डलरसम्म पुगेको थियो । रूस-युक्रैनको लडाइँ र डलरको भाउ बढेकाले पेट्रोलियमको भाउ बढेको हो । पेट्रोलियमको भाउमा उछाल आएपछि समस्या सिर्जना भएको उपाध्यायले बताए ।

सरकारले विकल्प नसोचे घाटामा पेट्रोलियम पदार्थ बेच्न नसक्ने चेतावनी निगमको छ । निगमले बर्सेनि दुई खर्ब रूपैयाँको पेट्रोलियम खरिद गरिरहेको छ । यो कुल आयातको २० प्रतिशत हो । माघसम्म निगमको घाटा २४ अर्ब रूपैयाँ थियो । उक्त घाटा एक महिनाको अवधिमा बढेर २८ अर्ब रूपैयाँ पुगेको छ । चैत्रको दुई सातामै घाटा उच्च बढेको निगमले जनाएको छ । निगमले सरकारी बैंक, नागरिक लगानी कोष, सञ्चय कोषजस्ता संस्थाबाट आवश्यक पर्ने रकम सहज र सरल रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्थाका लागि अर्थ मन्त्रालयले प्रत्यक्ष रूपमा सहयोगी भूमिका खेल्नु पर्नेमा जोड दिएको छ ।

सरकारले विकल्प नसोचे घाटामा पेट्रोलियम पदार्थ बेच्न नसक्ने चेतावनी निगमको छ । यसअघि नै निगमले पेट्रोलियम खरिदवापत आवश्यक रकम जुटाई आपूर्ति व्यवस्था सहज बनाउन सरकारलाई अनुरोध गर्दै आएको थियो ।

पूर्वसचिव पुरुषोत्तम ओझा सरकारले निगमलाई ऋण दिनुपर्ने, भारतीय आयल निगमलाई उद्यारोमा खरिद गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने, मूल्य समायोजन, बिजुलीको खपत विकल्प रहेको बताउँछन् । निगमले एकैचोटी मूल्य समायोजन गर्दा उपभोक्तालाई ठेगन गाह्रो हुने उनले बताए । सरकारले पेट्रोलबाट ५.८९ पैसा कर असुल्छ । तर, संकटका बेला पनि निगमलाई सहयोग गरेको छैन । डिजेलमा ४१.१५, मट्टीतेलमा १३.२२, एलपी ग्यासमा २७३.९४ र हवाई इन्धनमा १६.४९ रूपैयाँ कर उठाउँछ ।

उपत्यकामा...

भएपनि तीन दिनदेखि काठमाडौँ प्रदूषित शहरको सूचीमा पाँच नम्बर भित्रै रहेको छ । काठमाडौँको वायुको गुणस्तर एयर क्वालिटी इन्डेक्स (एक्यूआई) १५५ रहेको थियो । यसअघि सोमवार र मंगलवार विश्वका अत्यधिक प्रदूषित शहरको सूचीमा काठमाडौँ पहिलो नम्बरमा थियो । विश्व स्वास्थ्य संगठन (डब्ल्युएचओ)का अनुसार जुन स्वास्थ्यका लागि हानिकारक मानिन्छ । सामान्यतया शून्यदेखि ५० सम्मको एक्यूआईलाई राम्रो मानिन्छ । १५१ देखि दुई सयसम्मलाई अस्वस्थकर र २०१ देखि तीन सयसम्मलाई अति अस्वस्थकर मानिन्छ । उपत्यकाको हावामा पिएम २.५ को मात्रा डब्ल्युएचओले तोकेको मापदण्डभन्दा १३ गुणा बढी पुगेको छ ।

प्रदूषणको अवस्थामा सुधार आउनेभन्दा भन् भन् विग्रिदै गएको अवस्था छ । तत्काल काठमाडौँसहित देशभरका मुख्य सहरी क्षेत्रमा वायु प्रदूषण कम हुने सम्भावना नरहेको मौसमविद्ले बताएका छन् । तत्काल वर्षा हुने मौसमी प्रणाली नरहेकाले वायुमण्डल पखालिने

सम्भावना नरहेको उनीहरूको भनाइ छ ।

यस्तै, लामो समयदेखि धूलोका कण उडाएर लैजाने गरी हावाहुरी पनि नचलेकाले प्रदूषण तत्काल हट्ने सम्भावना छैन । धूमिएको अवस्थामा रहेको काठमाडौँको प्रदूषण केही समयका लागि कम गर्न हल्कोदेखि मध्यम तहको लगातार वर्षा हुनुपर्ने वा वायुमण्डल बढाउने गरी हावा चल्नुपर्ने मौसमविदको भनाइ छ ।

वायु प्रदूषणको अवस्था अझै भयानक हुनसक्ने वातावरणविद् बताउँछन् । वायु प्रदूषण तथा ऊर्जा विज्ञ भूपेन्द्र दासले प्रदूषणको अवस्था अप्रिलसम्म भन्नु उच्च बिन्दुमा पुग्ने बताउनुभयो । वायु प्रदूषणको अवस्थामा तत्काल कुनै सुधारको सम्भावना रहेको उहाँको भनाइ छ । ‘पाँच दिनजति भइसक्यो । तलमाथि भइरहेको छ । विश्वकै प्रदूषित शहरको एक नम्बरमा पुगेको छ । कहिले दुई/तीनमा पनि फर्छ । तर, अवस्था सुधार भएको होइन,’ हिमालय टाइम्ससँग उहाँले भन्नुभयो, ‘अवस्था अझै भयानक हुनसक्छ । वायुको गुणस्तर एयर क्वालिटी इन्डेक्स (एक्यूआई) अझै बढ्न सक्छ । खतरनाक अवस्थातिर जानसक्छ । अप्रिललाई मैले पिक टाइम भनेको छु ।’

उहाँले पानी परेपछि मात्रै उच्च वायु प्रदूषण केही कम हुने बताउनुभयो । ‘अहिले भिजिबिलिटी ६० देखि ७० प्रतिशत मात्रै छ । हवाई उडान भइरहेका छन् । तर, देख्न गाह्रो छ,’ उहाँले भन्नुभयो, ‘यसमा सुधार हुन कि पानी पर्नुपर्छ वा हावा चल्नुपर्छ । अथवा हेलिकोप्टरबाट पानी छसालेर पनि हुनसक्छ । तर, त्यो सम्भावना कम छ ।’ कृषि अवशेष जलाउने, आगलागी बढ्नेलगायत कारणले यतिबेला प्रदूषण बढेको उहाँको भनाइ छ । सवारी साधनको चाप, कतिपय ठाउँमा फोहोर जलाउने कारणले पनि प्रदूषण बढेको उहाँले बताउनुभयो । ‘यो समयमा खेतबालीमा कृषि अवशेष जलाउने गरिन्छ । आगलागी पनि यो बेला बढी हुन्छ ।

वायुमण्डल नै यसरी प्रदूषणले भरिँदा मानव स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पार्ने स्वास्थ्य विज्ञहरू बताउँछन् । प्रदूषणले अत्य र दीर्घकालीन गरेर असर हुने विज्ञको भनाइ छ । वातावरण स्वास्थ्यविद् डा. यादवप्रसाद जोशी वायु प्रदूषणले विशेषगरी मुटुसम्बन्धी रोगहरू लानसक्ने बताउनुहुन्छ । लामो समयसम्म प्रदूषित क्षेत्रमा बस्दा स्वास्थ्यमा गम्भीर असरहरू देखिन सक्ने उहाँको भनाइ छ । प्रदूषित वायू वायु स्वास-प्रस्वासमार्फत मुटुसम्म पुग्ने भएकोले मुटुसम्बन्धी रोग ल्याउँछ । रगतसम्बन्धी रोगहरू पनि लाग्न सक्छ,’ उहाँले भन्नुभयो, ‘लामो समयसम्म प्रदूषित ठाउँमा बस्दा छालासम्बन्धी रोगहरू लाग्न सक्छ र क्यान्सरसम्म हुनसक्छ । किडनी ड्यामेज हुनसक्छ । श्वासनलीमा संक्रमण हुन्छ ।’

प्रदूषणले सबैलाई असर गर्ने भए पनि बालबालिका, वृद्धवृद्धा, गर्भवती महिला र दीर्घ रोगीहरूमा बढी असर देखिन सक्ने उहाँको भनाइ छ । ‘प्रदूषणले सबैलाई असर गर्छ । तर, लामो समयसम्म प्रदूषित क्षेत्रमा बस्दा बालबालिका, वृद्धवृद्धा, गर्भवती महिला, दीर्घरोगी र वृद्धापाकाहरू बढी जोखिममा हुन्छन् । फुटापथमा काम गर्नेहरू पनि उत्तिकै जोखिममा हुन्छन् । वच्चाको मस्तिष्कमा समस्या हुन्छ । दम हुन्छ ।’ त्यस्तै, प्रदूषणले मानसिक समस्यासमेत देखिने उहाँको भनाइ छ ।

प्रदूषणबाट वच्न सबैभन्दा पहिले आम मानिसमा यसबारे सचेतना हुनुपर्ने उहाँले बताउनुभयो । प्रदूषणको कारण र असरबारे जानकारी भएपछि न्युनीकरणमा ध्यान दिनुपर्ने उहाँको भनाइ छ । प्रदूषण उच्च भएका बेला अनावश्यक रूपमा घरबाहिर निस्किन नहुने उहाँको सुझाव छ । ‘सबैभन्दा ठूलो कुरा सचेतना हुनपर्छ । प्रदूषण भएका ठाउँमा जान मिल्न । नागरिकले पनि सचेत हुनुपर्छ,’ उहाँले भन्नुभयो, ‘प्रदूषण घटनाउनेतिर ध्यान दिनुपर्‍यो । सकेसम्म सार्वजनिक यातायात प्रयोग गर्नुपर्‍यो । बिना काम बाहिर निस्किन भएन ।’

पाँचदलीय...

गठबन्धन गर्नेबारे प्रदेशदेखि पालिकासम्म दलहरूका प्रमुख रहेको संयन्त्र बनाउने निर्णय पनि भएको छ । दलहरूले महानगरको टिकट भने केन्द्रबाट नै टुंग्याउनेमा सामान्य छलफल गरेका थिए । भ्रम गठबन्धन बैठकमा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको शुक्रवारदेखि हुने भारत सम्मणबारे पनि कुराकानी भएको थियो ।

लोकतान्त्रिक समाजवादी पार्टी (लोसपा) लाई सरकारमा सहभागी गराउन प्रधानमन्त्री देउवाले अध्यक्ष महन्थ ठाकुरसहित नेताहरूसँग छलफल गरिरहेका छन् । लोसपाले आफूहरूले उठाएका माग पूरा गर्ने प्रतिबद्धता सरकारबाट आउने हो भने सरकारमा सहभागी हुन सक्ने लोसपा नेता केशव भाले बताए । लोसपाले प्रधानमन्त्रीमा देउवालाई विश्वासको मत दिएको थियो ।

आफ्ना कार्यकर्ताहरूलाई लगाइएका भ्रुटा मुद्दा फिर्ता गर्नुपर्ने, नागरिकता विधेयक पास गर्नुपर्ने र संविधान संशोधन गर्नुपर्नेजस्ता मुद्दा लोसपाले सरकारबाट सम्बोधन हुनुपर्ने माग गरिरहेको छ ।

एआईजीमा...

आक्रमणविरुद्धको अध्यादेश जारी गर्ने निर्णय गरेको छ । दुवै अध्यादेश यसअघि ल्याएर निष्क्रिय बनेका थिए । तेजाव आक्रमण गर्नेविरुद्ध कारवाही गर्ने कानुन नभएकाले सरकाले अध्यादेश जारी गरेको हो । तेजाव आक्रमणसम्बन्धी अध्यादेश संसदबाट अनुमोदन हुन नसक्दा यसअघि तीनपटक सम्म निष्क्रिय बनेको थियो । सरकारले सिफारिस गरेपछि यी अध्यादेश राष्ट्रपतिबाट जारी हुनेछन् ।

आगामी...

आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य लिइएको छ । उक्त लक्ष्यसहित समितिले क्षेत्रगत मन्त्रालयका लागि आगामी आवको लागि बजेट सीमा निर्धारण गरी बजेट सीमा र बजेट तर्जुमाको मार्गदर्शन पठाएको थियो । सोहीअनुसार मन्त्रालयहरूले बजेट तथा कार्यक्रम निर्माणको काम गरिरहेका छन् ।

स्रोत समितिको अनुमान अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ सम्म पुग्दा भने आर्थिक वृद्धिदर ७.१ प्रतिशतसम्म पुग्ने छ । अनुमान तयार गर्दा संविधान, १५औँ योजना, चालु आवको मध्यमकालीन खर्च संरचना, नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, वर्तमान सरकारका साभ्ना न्यूनतम कार्यक्रम र कोभिड-१९ को प्रभावबाट अर्थतन्त्रको समुत्थानलाई प्रमुख आधारका रूपमा लिएको योजना आयोगको भनाइ छ ।

आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हेर्दा आगामी आवमा कृषि, वन तथा मत्स्यतर्फको वृद्धिदर ३.५ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । उद्योगको वृद्धिदर भने १०.३ प्रतिशत र सेवाको भने ७ प्रतिशत वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । सरकारले चालु आवमा ७ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर हुने लक्ष्य बजेटमा तोकेको थियो । यो लक्ष्य भने तोकिएअनुसार आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य पूरा नहुने स्वीकार गरिसकेको छ ।

आगामी वर्ष मुद्रा स्फीति भने बढ्ने अनुमान स्रोत समितिको रहेको छ । चालु आवमा ६.५ प्रतिशत लक्ष्य राखिएको मुद्रा स्फीति आगामी आवमा भने ७ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ । त्यसपछिका दुई आवमा भने ६.५ प्रतिशतको सीमा भित्रै राख्ने लक्ष्य लिइएको छ । आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा मुद्रास्फीति ३.६ प्रतिशतको सीमामा रहेको थियो । यो वर्ष कोभिड-१९ का कारण अर्थतन्त्रका गतिविधिहरू समेत बढी प्रभावित बनेका थिए । चालु आवमा भने ६.५ प्रतिशतको लक्ष्य राखिएको छ ।

बिमस्टेक...

बडापत्र पाएसँगै बिमस्टेकले वैधानिकता पाएको छ । बडापत्रसँगै बिमस्टेकलाई थप संगठित बनाउन र सहकार्यसहित अघि बढाउन सम्मेलनले तीनवटा नयाँ संयन्त्रलाई अनुमोदन गरेको छ । सम्मेलनमा सहभागी सदस्य मुलुकका विदेशमन्त्रीहरू (म्यान्मारबाहेक) ले ती संयन्त्रमा हस्ताक्षर गरेका छन् । नेपालका तर्फबाट परराष्ट्रमन्त्री नारायण खड्काले हस्ताक्षर गरे । म्यान्मारका विदेशमन्त्रीले भने भर्चुअल रूपमा हस्ताक्षर गरेका थिए ।

नेपाल सरकारका तर्फबाट ‘आपराधिक मामिलामा पारस्परिक कानुनी सहायतासम्बन्धी बिमस्टेक महासन्धि’ र ‘कोलम्बोमा प्रविधि हस्तान्तरण सुविधा स्थापनासम्बन्धी ज्ञापनपत्र’ मा हस्ताक्षर गरिएको छ । परराष्ट्र मन्त्रालयका सहसचिव तथा क्षेत्रीय संगठन महाशाखाका प्रमुख घनश्याम भण्डारीले ‘बिमस्टेक सदस्य राष्ट्रका कूटनीतिक प्रतिष्ठान/प्रशिक्षण संस्थाबीच पारस्परिक सहयोगसम्बन्धी समझदारी पत्र’ मा हस्ताक्षर गरे ।

बिमस्टेकका सदस्य मुलुकबीच पर्याप्त सहकार्य नहुँदा लामो समयसम्म संस्थालाई कसरी अगाडि बढाउने भन्ने अन्त्योल थियो तर यस पटकको शिखर सम्मेलनले बडापत्र र अन्य सम्झौता गरेर थप अघि बढाउन मद्दत गरेको छ । सन् १९९७ मा बिमस्टेकको स्थापना भएको थियो । नेपाल सन् २००४ मा सदस्य बनेको हो ।

पाकिस्तानसँग निरन्तरको द्वन्द्वपछि भारतले क्षेत्रीयस्तरमा अघि बढ्नका लागि नयाँ क्षेत्रीय संयन्त्रका रूपमा बिमस्टेकलाई अघि बढाएको हो । सन् २०१४ मा नेपालमा १८ औँ सार्क शिखर सम्मेलन भएयता हरेक दुई वर्षमा हुनुपर्ने शिखर सम्मेलन अहिलेसम्म हुन सकेको छैन । भारत र पाकिस्तानको द्वन्द्वका कारण इस्लामावादमा हुनुपर्ने १९ औँ सार्क शिखर सम्मेलन हुन सकेको छैन । बिमस्टेकले लामो समयसम्म बडापत्र बाहिर नल्याउँदा क्षेत्रीय संस्था भिजनविना अघि बढिरहेको थियो ।